

מוקצה שיעור 12 – בענין בסיס לדבר האסור

אריה ליבוביץ

- I. שולחן ערוך. דבר מוקצה serves as a base to support a סימן שט סעיף ז' ומשנ"ב שם ס"ק כד.
- A. מוקצה – exclusive purpose is for the שולחן ערוך ש"ד.
- B. When the מוקצה is on top - see משנה ברורה ש"לא, but ספר הלכות מוקצה הערה 3 suggests to distinguish cases where it is only on top and where it is totally supporting the מוקצה.
- C. What if you only put the מוקצה object there because there was nowhere else to put it?
1. מוקצה – מגן אברהם הו"ד במשנ"ב סימן שט ס"ק יח.
 2. מוקצה – ט"ז הו"ד במשנ"ב שם.
 - a. בן איש חי פרשת ויגש סי"ג – if you put it there because you will sooner need the מוקצה item than the non-מוקצה it does become a בסיס. שבות יצחק פרק יח אות ג' – provides a common example of this in a modern freezer.
- II. "Basis" of the Concept. Two formulations of a חקירה.
- A. מנחת אשר סימן נב and ספר הלכות מוקצה פרק ז הערה 1 – Either טפל למוקצה or that you are טפל and this is implied by רש"י שבת דף מז. ד"ה הא. מקצה דעתו בש"ט. Rashi also writes "שהכלי נעשה טפל לשלהבת בעודה בו".
 1. Asks why the pot doesn't become a בסיס for the צמר it is insulated in.
 - a. Rabeinu Tam – you don't intend to leave it there all שבת – probably all depends on דעת to leave it all Shabbos takes away בסיס.
 - b. the pot, and not the reverse – only משמש גיזין, and not the reverse – only becomes טפל if it is משמש כלי and not vice versa.
 2. even a בסיס when מוקצה is on the bottom – פרי מגדים סימן שח מש"ז הקדמה – should only work with idea of טפל but not with idea of דעת. Rav Asher Weiss doesn't like the entire חידוש.
- B. Is it טפל למוקצה or since it is משמש מוקצה it is like a כלי שמלאכתו לאיסור.
 1. holds you can't move a נר even if it is מקומו ערוך.
 2. Two opinions why.
 - a. normally the item isn't בבין השמשות but the נר is. Therefore, ספר התרומות who holds something is only a בסיס when you intend to leave it there the entire שבת, there would be no problem with the נר if you intend to move it before Shabbos is over.
 - b. בעל התרומות in חידוש ט"ז rejects באור הלכה:
 - i. – the entire התרומות is that you intend to remove the מוקצה some time on Shabbos, but here you never intend to take the fire off of the candle, just to wait for it to extinguish itself.
 - ii. – in case of התרומות בעל התרומות you could have removed the מוקצה during השמשות, but by candle since you can't move it for the entire השמשות we would say דאיתקצאי בין השמשות.

מוקצה שיעור 12 – בענין בסיס לדבר האסור

3. Perhaps they argue in this חקירה:
 - a. טפל holds ט"ז, so it doesn't matter if it could have been there and you removed it or if the issur went away on its own. Either way, the absence of the איסור for part of שבת takes away its status as a טפל.
 - b. כלי שמלאכתו לאיסור hold that it is like a איסור. Therefore, if it could have been there the entire שבת but you didn't want it there the entire שבת, it is not a real בסיס, but if it had to serve as a בסיס the entire time that the issur was there, the כלי was fully האיסור.

III. Some Rules.

- A. Multi tiered. שו"ת אגרו"מ או"ח ח"ג. בסיס counts like a בסיס לביסיס – משנ"ב שי"לא. סימן נא discusses when you forgot to put the חלות on the table before Shabbos, whether the table becomes a בסיס because of the candles.
- B. Intentional. שו"ע שט"ד – not a בסיס if placed there unintentionally.
 1. משנ"ב שם ס"ק יח – if it is meant to hold the מוקצה item, then even unintentional becomes a בסיס.
 2. If placed intentionally, but meant to remove it before shabbos and forgot, it is not a בסיס. If you put it there without intending explicitly to leave it for shabbos or remove it before shabbos, see משנ"ב שט"יח that this is מחלוקת בית יוסף ומהרא"י.
- C. Somebody other than the owner put it there. רמ"א שט"ד says it won't become a בסיס probably because אין אדם אוסר דבר של חבירו שלא מדעתו.
 1. ספר הלכות מוקצה פ"ז הערה 12 discusses whether a guest can make your table a בסיס.
 2. מנחת שבת סימן פט ס"ק כב – not sure about a spouse or child
 3. משנ"ב שט"כ – if the owner benefited from it being there, it is a בסיס.
- D. Timing.
 1. משנ"ב שט"כז – has to be there the entire השמשות.
 2. שו"ע שט"ד ומשנ"ב שם ס"ק כא – if you intended for a goy to remove it during shabbos, there is a מחלוקת whether it becomes a בסיס.
- E. משנ"ב שי"לא – only a problem if the מוקצה object has some value.
 1. Example – a few pennies left in a drawer do not make the drawer into a בסיס.
 2. Source – ח"י אדם כלל סז הלכה י' ונשמת אדם ס"ק ג'.
 - a. See, however שבות יצחק פרק יט who asks two questions:
 - i. From stone in the basket
 - ii. From תוס' ביצה דף ב. About ועצמות קליפין.
 - b. Two approaches:
 - i. The money was left there when other money was removed.
 - ii. The מוקצה is on top of the בסיס.
 3. ספר ברכת השבח סוף סימן שי דבר חשוב? גדר of the דבר חשוב.
- F. Being used for much more important purpose. שו"ע רע"א says that if opening door does כיבוי או הבערה it is a problem, implying there is no בסיס issue with a candle on a door. משנ"ב שם ס"ק ז' explains because its primary function is for a house.
 1. ספר הלכות מוקצה פרק ז' הערה 26? טלטול מן הצד? Why isn't it still a problem of הצד?

מוקצה שיעור 12 – בענין בסיס לדבר האסור

- a. טלטול מן הצד לצורך דבר המותר
b. כיון דמחובר לא חשיב טלטול
- G. The muktzah is on the primary part of the כלי. See מנחת אשר שם אות ה' that this is the חידוש של תוס' שבת מד: and is used by פוסקים to permit pants that have money in pockets.
1. Rav Asher strongly questions this leniency based on all the ראשונים who disagree with תוספות.
2. Instead he suggests that pockets don't affect the functioning of the בגד.
- IV. שו"ע שי"ח. בסיס לדבר האסור ולדבר המותר
- A. The mechanics of it – מנחת אשר שם אות ג' – Is it not a בסיס לדבר האסור at all or still a בסיס, just not בטלטול?
1. Relates to מחלוקת שו"ע הרב ופרי מגדים if the table is a בסיס after חלות are gone.
2. משולם איגרא holds it needs to be there for entire Shabbos – not clear which side of חקירה he holds.
3. נפקא מינה:
- a. If you replaced the original דבר המותר with another
- b. If you unintentionally left the דבר המותר on the table.
- c. Intended to put a דבר היתר there but forgot to do so – גרמ"פ
- d. חשיבות of דבר האסור ודבר המותר are at same level.
- B. The דבר המותר needs to be more חשוב.
1. Defining חשיבות.
- a. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סימן כב ס"ק יז – if דבר המותר is needed for Shabbos, it is automatically considered more חשוב.
- b. ספר טלטולי שבת ס"ק טו – whichever one the guy wouldn't want to lose given a choice to lose one of them.
2. ספר שבות יצחק טו:ה – a ספר is inherently more חשוב
- a. ביזוי ספר הלכות מוקצה פרק ז' הערה 20 בשם הרב אלישיב – be careful about ספרים.

1 - ספר הלכות מוקצה פרק זק הערה 3

הרי מבואר בדבריו (של המשנ"ב שי"לא) דאפילו כשהמוקצה מונח מתחת ההיתר אף על פי כן נעשה בסיס ולכאורה בהשקפה ראשונה מכאן ראייה לשיטת הפמ"ג בהקדמתו לסימן שח סוף אות ד' שמצדד לומר דגם כשההיתר מונח על גבי מוקצה לשמשו הוי בסיס. אולם באמת אין זה ראייה דהמ"ב איירי כשהמוקצה נסמוך ממש ע"י ההיתר דאז אין חילוק אם הוא למעלה או למטה

2 - בן איש חי פרשת ויגש סי"ג

דמ"מ אם היתה כונתו שהניח חפצי האיסור למעלה מפני שהוא צריך להם תמיד שיהיה נוח לו להוציאם ולהכניסם בנקל תיכף ומיד כל שעה שיצטרך להם וחפצי ההיתר אינו צריך להם לכך הניחם למטה בזה חשיב הניחם בכונה לצורך ואע"פ שהוא לצורך מנחת גופו ובזה נעשו חפצי ההיתר בסיס לדבר איסור.

3 - שבות יצחק פרק יח אות ג'

מוקצה שיעור 12 – בענין בסיס לדבר האסור

ולדבריו אם הניח בפריזר בצק או דגים שאינם מבושלים וכיו"ב דברים שהם מוקצה ע"ג דבר היתר כגון לחם ותבשיל לא מפני שרוצה לישב לעיו בטוב אלא משום שבדבר היתר אין דעתו להשתמש אלא בשעת הדחק והבצק וכו' רוצה שיהיה נוח להוציא כשירצה להשתמש בו כה"ג לא הוי בכלל בסיס באקראי ונעשה הלחם בסיס

4 - ספר הלכות מוקצה פרק ז' הערה 1

ובביאור דין בסיס כתב רש"י בשבת דף מז. ד"ה הא וז"ל דכלי נעשה בסיס לאבן וטפלה לו ובטל תורת כלי ידידיה עכ"ל. ולכאורה משמש מרש"י דכיון שהבסיס נטפל להמוקצה א"כ נהפך להיות כחלק מהמוקצה ולא נחשב ככלי בפני עצמו ומשום הכי אסור לטלטל הבסיס שהוא חלק מהכלי המוקצה. אמנם יש לומר ביאור אחר בדינא דבסיס שאינו מטעם טפל אלא משום הקצאת הדעת דכיון דהמוקצה מונח על דבר היתר ואי אפשר להשתמש בהיתר ממילא מקצה האדם דעתו מלהשתמש בו. ואע"ג דלכאורה אפשר להשתמש עם דברי היתר דהא יכול לנער המוקצה ע"י טלטול בגופו וא"כ אין כאן הקצאת הדעת מלהשתמש בחפץ היתר. אף על פי כן אין זה סיבה שלא יחשב מוקצה כ"כ הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל בתיקונים ומלואים לשש"כ פי"ג הערה ס'.

5 - ספר הלכות מוקצה פרק ז' הערה 12

ולכאורה יש להסתפק באחד שהזמין אורח לשבת ונתן לו חדר שיש בו שלחן וכדומה אם האורח יכול לעשות השלחן בסיס. ולכאורה צדדי הספק הם דכיון דהבעל הבית נתן לו רשות להשתמש עם השלחן כרצונו הטוב א"כ יכול הוא גם לעשות בסיס או י"ל דכל מה שנתן בעל הבית לאורח רהיטים אלה היינו דוקא להשתמש בהם באופן שלא יגרום על ידי זה מניעה לבעה"ב מלהשתמש בשלחן.

6 - מנחת שבת סימן פט ס"ק כב

ויש לעיין באם הניחה אשתו דבר מוקצה על כלי שלו שלא מדעתו ולא לשום כוונת איזה טובה האם נעשה הכלי בסיס עי"ז גם לבעלה ולשאר ב"ב וכמו כן יש להסתפק באם אחד מבניו הניח המוקצה על כלי שלו אם נעשה בסיס עי"ז גם לאביו.

7 - חיי אדם כל סז הלכה י'

ונראה לי דאם יש בתוכו רק איזה פרוטות בטלים לגבי הבגד דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל איזה פרוטות

8 - נשמת אדם ס"ק ג'

נ"ל דזה דומה להא דאמרינן בביצה ולטלטל שיורי כוסות אגב כסא וכתבו תוס' שם דכיון דשיורי כוסות לא חשיבי כלל נתבטלו לגבי כוס אע"ג דאין בו שום דבר היתר וא"כ ה"נ אם הוא אדם שאינו חשוב לו כלל איזה פרוטות בטלים ודוקא אם אינם חשובים כלל

9 - שבות יצחק פרק יט

ובעיקר דברי החיי אדם הנה בנשמת אדם שם למד דין זה דמעט פרוטות מדברי התוס' בשבת קמב ד"ה ונשדינהו שהקשו על הא דאמרינן התם בגמ' דמה דמותר ליטול כלכלה ואבן בתוכה ולא אסרינן לה מדין בסיס משום דמיירי שמלאה פירות וז"ל התוס' וא"ת אפילו אין הכלכלה מלאה פירות תיבטל האבן אגבה כי הכי דבטלי בפ"ב דביצה שיורי הכוס אגב הכוס אי לאו דאיסורי הנראה ניהו ותירצו וז"ל וי"ל שאני שיורי הכוס דגריעי יותר מדאי ובטלו טפי ע"כ. וע"ז כתב החיי אדם דדין הפרוטות כדין שיורי כוסות וקשה אטו איזה פרוטות אע"פ שאינם חשובות גרועות מאבן דמבאר שאינה בטלה לכלכלה?

עוד צ"ע דהנה התוס' בביצה ב. ד"ה וב"ה תמהו על הא דמתירין ב"ה לסלק הטבלה ולנערה אמאי לא הוי הטבלה בסיס לקליפין ועצמות ועי"ש שתירצו כמה תירוצים. ולכאורה אמאי לא תירצו דקליפין ועצמות גיעי ובטלי אגב הטבלה ולכן ל"ה הטבלא בסיס כדין שיורי כוסות וכמש"כ באמת הרשב"א בשם הראב"ד בשבת קמג. וצ"ל

דס"ל דשאני שיורי כוסות דגריעי יותר מדאי אפילו מקליפין ועצמות וא"כ כ"ש דאיזה פרוטות עושות בסיס דאטו קליפין ועצמות שעומד לזורקן לאשפה חשיבי יותר מאיזה פרוטות?

ושמא י"ל שהרי מסתמא החי"א לא מיירי שהניח אותן מעט פרוטות בכיס לבדן שהרי אינן חשובות לו כלל אלא שהיו לו בכיס מעות ולאחר שהוציא ממנו נשאר בו ממילא איזה פרוטות ובכה"ג י"ל דכיון דהפרוטות מונחות שם ממילא מהני הסברא דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל איזה פרוטות ואינן עושות בסיס. וזהו שדימה החי"א דין זה לשיירי כוסות דכשם ששיירי הכוסות גריעי ונשאר בכוס וממילא אינן עושים בסיס הכ"נ איזה פרוטות שאינן חשובות ונשאר בכיס ממילא אינן עושות בסיס משא"כ בקליפין ועצמות דאע"ג דאינן חשובים אין די בזה שלא יעשו בסיס לפי שהונחו על הטבלה להדיא לא ממילא. וע"ע בפרק יז אות ו שכתבנו דבבסיס שנעשה ממילא יש מקום להקל.

עוד אפשר דבאופן שבו מיירי החי"א דהיינו שהפרוטות מונחות בכיס הקשור או במגירה היוצאת לגמרי אפילו נימא דאיזה פרוטות לא דמו לשיירי כוסות אלא לקליפין ועצמות ואף עדיפי מהם וכנ"ל אפשר דאין עושות בסיס משום דאין מונחות על עיקר הבגד או על עיקר השלחן ואע"ג דאם הניח שם מעות נעשה הבגד או השלחן בסיס מ"מ בפרוטות כיון שאינן מונחות על עיקר הבגד או השלחן מהני הסברא דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל איזה פרוטות ואינן עושות בסיס. לפי"ז אם הניח איזה פרוטות על השלחן עצמו י"ל דהוי השלחן בסיס וצ"ע בזה.

10 - ספר ברכת השבח סוף סימן שי

ובתוס שבת קמב. כתב דאבן שבכלכלה חשיב טפי משיירי כוסות ולפי זה אין לנו דבר מוגדר מהו דבר חשוב ואולי פרוטות ג"כ חשיבי כמו אבן. והנה ברשב"א ריש ביצה כתב מדוע עצמות וקליפין לא הוו בסיס וכתב שאין אומרים בסיס אלא בדבר שיש לו חשיבות בסיסות קצת כמעות שעל הכר שאדם רוצה להסניעם כדי שלא יאבדו וכן באבן שעל פי החבית ואבן שבכלכלה שמניחם שם לשמרם משא"כ בעצמות שיאנו מצניעם כלל ואע"פ שהניחם על השלחן לא להצניעם נתכוין. למדנו מדבריו ביאור גדר דבר חשוב, שתלוי אם רצונו להצניעם ולשמרו בהנחה זו או שמונח שם סתם ומובן דשיורי כוסות שרי ואבן אסור כי מיירי שנתכוין שיהא משתמר שם ולפי זה אולי יש לומר דגם פרוטות אסור דהא הונחו להצניען שם.

11 - שולחן ערוך סימן רעז סעיף א'

ואם הוא (ר"ל הנר) קבוע בדלת עצמו שפתיחתו ונעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו אסור לפתחו ולנעלו

12 - משנה ברורה שם ס"ק ז'

ואם הוא פותחו ונועלו בנחת בענין שלא יהא פסיק רישיה מותר ואין איסור בטלטול הדלת משום הנר המוקצה הקבוע בה לפי שהדלת לא נעשית בסיס לנר לפי שהיא חשובה שמשמשת לבית ובטלה אצלו ולא להנר

13 - ספר הלכות מוקצה פרק ז' הערה 26

ולכאורה צריכין להבין דאין הכי נמי דהדלת לא נעשית בסיס להנר הא עכ"פ כשפותח הדלת יש טלטול מן הצד על הנר? ויש ב' מהלכים בהפוסקים על הערה זו. השולחן ערוך הרב בקטגורס אחרון בסימן רעז ס"ג בתירוצו הב' כתב דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר. מאנן הלבוש בס"א כתב דכיון דהדלת הוא מחובר לבית לא חשוב טלטול בנעילת הדלת ובפתיחה. ולכאורה נראה מדבריו דזה עדיף מטלטול מן הצד שמותר רק לצורך דבר המותר דכיון דאין כאן טלטול א"כ שרי גם לצורך דבר האסור

14 - שו"ת אגרו"מ או"ח ח"ה סימן כב אות יז

איך דנים חשיבות דבר לענין כלי שיש עליו דבר המותר ודבר האסור שמותר לטלטלו אם המותר חשוב יותר. שאלה: דבר שבסיס לדבר האסור ולדבר המותר דאזלינן בתר דבר החשוב סימן שי סעיף ח' האם דבר החשוב הוא לפי שויתו וערכו או לא. למשל מה דין סידור תפילה ומאה דולר המונחין על גבי בסיס?

מוקצה שיעור 12 – בענין בסיס לדבר האסור

תשובה: דבר החשוב לא דיינין רק לפי שוויתו דוודאי באופן דסידור וכסך יש לסידור חשיבות יותר מכסף ואם יש לו משקפיים ומעות ע"ג בסיס כיון דצריך הוא למשקפיים מיד הו"ל משקפיים כדבר חשוב לגבי מעות ולא משנה כמה אלפי דולר מונחים כאן כיון דצריך עכשיו את המשקפיים יותר מהמעות אכן אם יש לו עוד זוג משקפיים ולא צריך משקפיים אלו כעת חשיבי להו מעות כדבר החשוב ואם היה לו כיכר והון רב על הבסיס אזלין בתר הכיכר כיון דצריך להאי כיכר בשבת.

15 - ספר טלטולי שבת ס"ק טו

אך יותר נראה כפשטות הדברים שתלוי במקרה שצריך בעל כרחו לוותר על אחד מהם אם היה בוחר בשלהבת או בשאר דברים

16 - שבות יצחק פרק טז אות ה'

ויש נוהגין להניח ספר אצל הנרות ויש לדון אם ספר חשוב בעצמותו לענין בסיס והכל בטל אצלו מדברי הלבו בסימן שלד סט"ו לענין הצלה מן הדליקה שכתב ז"ל מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפיין עם התפילין אע"פ שיש בתוכן מעות דכולהו בטלין גבי הספר והתפילין משום קדושתן וה"ה לשאר ספר הקדש עכ"ל הלבוש.

17 - ספר הלכות מוקצה פרק ז הערה 20

ושמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דאין ליטול ספר מהארון רק ע"מ להניחו אצל הנרות דנמצא משתמש בספר ויש בזה משום בזיון כתבי הקדש אלא צריך גם לעיין בו

הלכות שבת סימן טש

טש טלטול על-ידי דבר אחר אם מתר בשבת, ובו ה' סעיפים:

א אנוטל אדם את בנו (א) והאבן בידו ולא חשיב מטלטל לאבן, והוא שיש לו (ב) געגועין (פרוש, שיש לו עצבון בשאינו עם אביו) עליו, שאם לא יטלנו יחלה. (ג) אבל אם אין לו געגועין עליו לא. ואפלו בשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן, אבל אם דינר בידו, אפלו לאחזו התינוק בידו והוא מהלך ברגליו, אסור, דחישנין דלקא נפיל (ד) ואתי אבוה לאתווי. *כיניש אומרים שלא אסרו אלא בשהוא נושא התינוק (ה) עם דינר בידו, אבל לאחזו התינוק בידו, אף-על-פי שדינר ביד התינוק, אין בכך כלום: **ב** יכלפלה שהיתה נקובה וסתמה באבן, מתר לטלטלה, שהרי (ו) נעשה (ה) כדפנה. (ז) וכן דלעת שתולין בה אבן כדי להכבידה למלאות בה מים, אם הוא קשור יפה שאינו נופל מתר למלאות בה, שהוא כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אגפה, (ח) ואם לאו אסור: **ג** יכלפלה מלאה פרות ואבן בתוכה, אם הם פרות רטבים כגון תאנים וענבים, יטל אותה (ט) כמו שהיא, שאם ינער הפרות מתוכה יפסדו, (י) אבל אם הם פרות שאינם נפסדים, (יא) ינערם, וינער גם האבן עמהם ולא יטלנה עמהם. ויהי מלי בשאינו צריך אלא לפרות או לפלפלה, אבל אם היה צריך (יב) למקום הפלפלה, מטלטלה כמות שהיא: **ד** (יג) ישבח אבן על-פי חבית או מעות על הכר, מטה חבית (יד) על צדה והאבן

א משנה שבת קמ"א וימרא שם ויביריש רש"י שם ב תר"ז בשם הרמב"ן ג משנה שם וימרא אוקימתא דרב שם קמ"ב ד שם קב"ה פמשנה ושם בממרא ה שם קמ"ב בממרא אוקימתא דרבי יוחנן ויגרסת הרמב"ם כמ"ט בפרק כה ותרב הפגוד שם ו בית יוסף מפשטות הממרא ז משנה שם וימרא

באר היטב

(ב) כדפנה. פינו דהדקה, שניה יפן, ואם לא הדקה לא, מ"א: אותו לטל הפרות מתוך הסל בידו, אבל אם הפרות מנחים (ג) כמו שהיא. ונעשה בסיס לאסור ולהתר. ואין מטריחין בפסלים קטנים תוך הפלפלה ישלם בידו מתוך הפלפלה, תוס':

באר הגולה

* ויש אומרים שלא אסרו וכו'. בפ"ח פתח דנקטין לחמרא פסקא הראשונה, אבל באלה רבה פתח דיש לסמוך על דעה זו משום סבת חלי, וגם דרמב"ן

א (א) והאבן בידו. ימנרי שהוא (ב) בתוצר דאין בה אלא משום אסור טלטול, ולכך לא אסרו בזה, משום צערא דתינוק, כדלקמן, אבל ברושות הרבים ודאי אסור משום אסור הוצאה, דכשנושא את

התינוק הוי כאלו נושא את האבן בידו [גמרא]: (ב) געגועין עליו וכו'. וילכך (ג) לא אסרו טלטול שלא בידים במקום סכנת חלי. (ג) ואם תאמר, ישליך האבן מידו, כמו שכתב סעיף ג דצריך לנער האבן מהפלפלה? יש לומר, שיצעק התינוק ויבכה, ואם נפל האבן מיד התינוק, (ד) אסור להגביהו ולהניו לו, וזהו טלטול בידים, אלא יוריד התינוק מצל פתחו ויגביה התינוק את האבן, ויחזר ויטלנו: (ג) אבל אם אין וכו'. דמה שמשלטל להתינוק עם המקצה (ה) הוי כאלו הוא עצמו מטלטל להמקצה ואסור: (ד) ואתי אבוה לאתווי. רוצה לומר, ונמצא מטלטל המקצה בידים, וזה לא התירו (ו) אפלו במקום שנוגע לחוש חלי הפן, פינו דלא הוי חושש סכנת נפש: (ה) עם דינר בידו. רוצה לומר, דאז יוכלו לטעות ולומר, (ו) דכשם שהתירו בשביל התינוק לשאגו כשהדינר בידו אף ששממילא מתלטל גם הדינר, כף מתר לשא את הדינר עצמו בידו (ז) אחר שנופל ולהניו ליד התינוק: **ב** (ו) נעשה כדפנה. וימנרי (ט) שהדקה יפה להפלפלה (י) או שקשר, אבל בלאו הכי לא נעשה כדפנה: (ז) וכן דלעת. הינו, דלעת בששה וחלולה ששממלאין בה מים, ורק מפני שהיא קלה וצפה על-פני המים (ח) תולין בה אבן כדי להכבידה: (ח) ואם לאו אסור. שהדלעת עצמה מקצה, (י) שצנעית בסיס לדבר האסור: **ג** (ט) פמות שהיא. אף שיש אבן בתוכה (י) ונעשית הפלפלה בסיס לאסור ולהתר, ומהתם חשוב יותר ובטל האסור לגבה, והוי כאלו אינו בסיס רק להתר; ואף-על-גב דשממילא מטלטל גם האבן, שרי לטלטל הפלפלה ולהגיעה למקום שירצה, (יז) ואין צריך ללקט הפרות מתוך הסל בידו, פן יפלו לארץ, אבל אם הפרות מנחים בפסלים קטנים תוך הפלפלה, ישלם בידו מתוך הפלפלה: (י) אבל אם הם וכו'. פינו שייכל באיזה צעה לתקן שלא יטלטל האבן, לא הקלו בזה אף שהוא בסיס לאסור ולהתר, וכן אם יכול לנער האבן לכד מתוך הפלפלה ולהשליכו, גם-כן מתקב בזה, וכמבאר לקמן בסימן שי סעיף ח בהג"ה: (יא) ינערם, וינער וכו'. רוצה לומר, ואתר-כך (טו) יחזר ויניחם לתוך הפלפלה אם רוצה להניעם לשלחן, ואף ינער שלא יתפזרו אחת הנזה ואחת הנזה, דאי לאו הכי אסור ללקט אותם ולהניחם אחר-כך בתוך הפלפלה משום עבדא דחל, וכמבאר לקמן בסוף סימן שלה [תו"ש]: (יב) למקום הפלפלה. דאז אי אפשר לנער, דשמא יפל האבן למקום שצריך אליו, (טו) לכך יכול לטלנו פמות שהיא עם האבן וילטלה עד מקום שירצה וינער אותה שם, או יניחנו פמות שהיא: **ד** (יג) ישבח אבן וכו'. דבמניחין בכננה על-פי החבית, וברי החבית גופא מקצה ואסור להטותה ונעשית בסיס להאבן, וימנרי בשצריך לקח מניחין שבתוכה, וכן בכר בשצריך לשבח עליו, ולכן התירו לטלטל המקצה באפן זה שאינו מטלטלו להדיא רק על-ידי נעור, אבל אם אינו צריך להם כלל רק שחושש משום פסידת המקצה גופא שלא יגבוס, אפלו נעור אסור, (יז) פן פתח מגן-אברקם בשם רבנו ירחם, ואם מטה החבית והפר בגופו ולא בידו,

שער הציון

(ב) תוספת-שבת והוא מרש"י: (ג) רש"י: (א) תוספות: (ד) מוכח מהסוגיא בפשיטות: (ה) גמרא: (ו) רש"י: (ז) מגן-אברקם, והוא מקר"ן, עין שם: (ח) פן נראה פשוט פגנת הסגן-אברקם להמציא: (ט) מגן-אברקם בשם הגמרא, והוא קכ"ה צמוד ב בענינא דקרויה, והוא הדין הכא נפמ"ג: (י) רגם שם בענינא דקרויה, והיא הדלעת, איתא פינו דהדקה, ואפלו הכי פתבו המפרשים דהינו שקשרה יפה, והוא הדין הכא, ומסתברא דאפלו סתם הדיק יפה להאבן במקום הפתיחה גם-כן מהני כמו קשירה, והוא הדין נתם גם-כן מהני סתם הדיק יפה, אלא דשם אין מצוי כל-כך הדיק יפה בלי קשירה: (יא) ונחשב האבן על-ידי ההדיק כמו דפן הדלעת [גמרא]. ולפי זה היה משמע לכאורה ודקא קשתאבן ונתון בתוך הדלעת, וכלשון המשנה האבן שבתוכה, אבל לא פשהו מלי על הדלעת מבחוץ; אבל לשון השלחן-צדו שהוא בטל אגפה משמע דבכל גווי בטל: (יב) רש"י ור"ן, וכן מוכח בגמרא, והוכח בפרי-מגדים: (יג) מגן-אברקם: (יד) תוספת-שבת, עין שם: (טו) רש"י: (טז) תוספת-שבת: (יז) ואין סתירה לזה מלקמן סימן שי סעיף ח דכתב שם הסגן-אברקם בשם הפ"ח בטעמיה קטן יא דאי איתא הפסד בפקצה על-ידי הנעור [פן איתא בפ"ח שם] אין צריך לנער אלא מטלטלה להתתר עם המקצה בידו, וזה גרע מסתם נעור דעלקא, וכל-שפן הכא: יש לחלק, דשם עקר הטלטול בשביל דבר התפר, מה שאין פן בזה, ודמי למאי דקומא לו בעלקא בטלטול מן הצד דאינו מתר כי אם לצד דבר התפר ולא בשביל דבר האסור. ואף-על-פיר-כן דין זה לא בריא פלי האי, דאפשר בנעור

הלכות שבת סימן טז

קיב באר הגולה

ח פרוש רש"י בשבת
י"א ט שם בחופות

נופלת, (ג) ומנער הכר (ד) (טו) והמעות נופלים. ואם היתה החבית בין החביות (טז) בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה, (יז) *יכול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפיל מעליה. *ואם הניחם עליהם מדעתו (יח) (יח) על דעת שישארו שם (יט) בכניסת השבת, (כ) האסור להטות ולנער. (כא) *ויש אומרים, דאפלו הניחם שם על דעת שישארו שם (כב) בכניסת השבת *כדי שיטלם

באר היטב

(ג) ומנער. ומתר ללמד על השלחן שמעות מנח עליו מצד אחד אעפ"י שדרך לנענע בלמוד לא תשינו שינוע המעות, מהרי"ל:

משנה ברורה

(יח) ומתר אפלו באפן זה: (טו) והמעות נופלים. ויכול לטלטל אחר-כך הכר, כיון שנוסף על מנוחו המקצה. ומכל מקום מותר ללמד בשבת על השלחן אפלו בעוד שיש עליו מעות או שאר דבר-מקצה מצד אחד, דאף-על-גב דדרך לנענע עם למדו, (יט) מפל מקום לא תוי פסיק רישא [מהרי"ל]: (טז) בענין שאינו יכול וכו'. שחושש שלא יפל על החבית וישארה: (יז) יכול להגביהה וכו'. דהרי הוא רק טלטול מן הצד, כיון שאינו מטלטל המקצה להדיא רק עם התר, וכונתו גם-כן בשביל שהוא צריך להתר, וכנ"ל, ודבר זה שרי, כדלקמן בשי"א סעיף ת, ואפלו הכי ברישא בשבת אפשר לו כענין, צריך נעור דוקא: (יח) על דעת שישארו וכו'.

באר היטב

בתראה הוא ותרין הביאו: * יכול להגביהה כמו שהיא וכו'. ואם מותר לשא אותה עם האבן עד מקום שהוא רוצה לפנותה, או רק לסלקה מבין החביות, עין בחידושי רבי עקיבא איגר: * ואם הניחם וכו'. דע, דאיכא בראשונים, וכן הסכימו הרבה אחרונים, דאפלו יש בתוך החבית זין לא אמרין דנעשה החבית בסיס לאסור וליטור, וכתבו הש"ס, משום דפי החבית מלמעלה לא נעשה בסיס פי אם להאבן שמנח עליה: * כדי שיטלם בשבת. עין בחידושי רבי עקיבא איגר שפביא מדברי החופות, דמכל מקום לא תוי כשוכה גמור, דישם בצדו למקום החבית והכר מותר אפלו להגביהה ממש עם דבר המקצה, וכדאיכא בסעיף ה, מה שאין כן בזה אינו מותר בכל גווי רק הנער בלבד, ועין שם שמאריך בזה:

אבל אם הניחם בכונה בחל ולא היה דעתו (כ) בפרוש שישארו שם בשבת, ואחר-כך שקחם שם, מקרי שוכה [כתבי מהרא"י]. ודעת הבית-יוסף, דאפלו הניחם בערב-שבת, כל שלא היה דעתו (כא) בפרוש שישארו שם בכניסת שבת ובכיון-השמשות שוכה לסלק, גם זה הוא בכל שבת. והנה בעקר דין בסיס מסיק במגן-אברהם, ולא מקרי בסיס אלא-אם-כן הניח עליו דבר המקצה בשביל שיחישב עליו בטוב, אבל מה שמניחין בדרך אקראי, כמו שרגילין להשים בתבה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו רוח לפנות לכל חפץ מקום בשולי התבה, פי האי גונא לא חשיב מניח אלא שוכה, ומתר לטלטל חפץ המותר אחר שנערו המקצה מעליו וימפל מקום התבה גופא לכלי עלמא תוי בסיס לדבר-אסור אם המקצה חשוב יותר, ואסור לטלטלה, דהא על-כ"ל-פנים דעתו הנה שיהיה מנח המקצה בתבה, חיי-אדם. (כג) ולפי זה, מה שנהגין בשבת להסיר המפה העליונה מעל השלחן אחר שמסיר האיגוד-הודי המנוחה מעליה, כיון עושין, לפי שאין צריך שיהיה המנוחה דוקא על המפה אלא על השלחן, ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שאי אפשר לו לפנות מקום להמנוחה בגוף השלחן עצמו, או מפני שאינו חושש לפנות לה מקום, ולפיכך לא נעשית המפה בסיס להמנוחה שעליה שמתאסר בטלטול ויבטלה (כד) התחלתה. אין צריך לכל זה, דהלא בזמננו הדרך להניח עליה הלחם בין השמשות, ונעשית בסיס לזה, דהוא חשוב יותר. ויש מחמירין (כה) בכל זה, ובמקום הצורך נראה דיש להקל, דכמה אחרונים סוברין פתה דתמגן-אברהם. (כז) קנה של פתגלת ויש שם ביצה שיש בה אפרות, שאותה ביצה אסורה בטלטול, אף שלא ידע מבעוד יום שיהיה שם הביצה, מפל מקום כיון שדרך הוא בכה, תוי במניח ולא תוי בשוכה, ונעשה הקנה בסיס להביצה, וכן בכל מקום ביצא בזה דבר שדרך להיות המקצה (כו) עליו, בנדאי תוי במניח: (יט) בכניסת השבת. תינו כל זמן בין השמשות: (כ) אסור להטות ולנער. דנעשה החבית והכר בסיס [תינו בן ומקום-מושב; פרוש "לכנו", לכביסה] להמקצה שעליהם, והם גופא מקצה: (כא) ויש אומרים דאפלו וכו'. סבירא להו דלא נעשה בסיס כלל, כיון שחשב לסלק מעליו המקצה אחר-כך, ובמקום פסיקא יש לסמוך על דעה זו [אחרונים]. ודע, דאפלו לדעה זו, (כב) מסתברא דדוקא בשבת שחשב לסלק אחר-כך המקצה בשבת עליו נעור או על-דיו אינו-יהודין, או דבר (כג) שדרך כן לסלק המקצה אחר-כך, אבל אם חשב בסתמא שיהיה מנח עליו המקצה בשבת, לכלי עלמא נעשה בסיס אף דלא חשב בהדיא שיהיה מנח עליו כל השבת: (כד) בכניסת השבת. והוא תדין אפלו אם חשב

שער הצינון

קיל שפי ומבני רחם שהביא המגן-אברהם אין ראיה, דהוא לא חזקיר שם נעור, ואפשר דמנין לענין טלטול הכר ממש עם המעות. אף מלשון הגמרא דאמר שם: לא שנו אלא לצורך גופה וכו', משמע דתמגן-אברהם, דהא זה אינו מקרי לצורך גופה. אחר-כך מצאתי בספר בית-מאיר שגם הוא ממתיב על תמגן-אברהם דבריו, ומבטל ריחם לא מוכח דין זה: (יח) פשוט, במבאר לקמן בסימן שיא סעיף ח דבגופו אפלו לצורך דבר האסור מותר: (יט) נראה דמנין באבן דהנעור של המעות לא תוי הפסד לו, ולכך אם היה זה פסיק רישא היה אסור משום דאפשר לנער לצורך, אבל אם יהיה לו הפסד על-ידי נעור, אף פסיק רישא שרי, וכמו לענין חבית עומדת בין החביות, דהא גם כן אין כונה בנעורו בנעונו בשביל המעות אלא בשביל תלמוד דהוא דבר התר, וקמו בעלמא לענין טלטול מהצד. ודע, דמשמע מהמהרי"ל דהוא סובר דפסיק רישא בודבון אסור, ועין בסימן שיד בתמגן-אברהם סעיף-קטן ה: (כ) בן נראה לי ברור דדעת מהרא"י דמנין בסיס, וסבירא לה דבערב-שבת אפלו בסתמא, דאם רוצה לומר שיהיה דעתו לסלק בכניסת השבת, בנדאי גם הוא מודה דאף אם הניח בערב-שבת מותר באבן זה, אלא ודאי דמנין בסתמא, וסבירא לה דבערב-שבת אפלו בסתמא חשיב כאלו כן שישארו גם בשבת, אבל בשאר ימי החל צריך שיכונן בערב-שבת מותר באבן כניסת שבת; והבית-יוסף חלק עליו, דהנחה בערב-שבת גם-כן דינא תכי, דכן משמע מרש"י, עין שם בבית-יוסף, אמנם מלשון הרמב"ם משמע יותר דדעת מהרא"י דסתמא מנין על-כ"ל-פנים בערב-שבת: (כא) דאם היה דעתו בפרוש, בנדאי בלי עלמא סוברין דנעשה בסיס: (כב) הגר"ז: (כג) פורי-מגדים ומור יקציעה: (כד) הוא הש"י דמשמע דסבירא לה במהרא"י בזה, וקדויה משמע בפרי-מגדים דמפה עליונה אסור במקום העומדת המנוחה, ובלבוש-שרד משמע דש"י מחמיר בכל המפה. ועין בדרך-החיים שמעתיק דמקום העומדת הנרות יש להחמיר, והוא נובע מפרי-מגדים ששאר בעקר דין דתמגן-אברהם בצדו עיין למעשה. ודעניות דעתי כמו שכתבנו, דבית-מאיר ותגר"ז פוסקין לגמרי דתמגן-אברהם, וכן בספר מור וקציעה מצד פתה, ובפרט דמקצה הוא דבר של דבריים ושומעין להקל; ובלאו פל זה, במפה בנדאי אין להתמיר, וקמו שהוכיח הבית-מאיר מדברי רש"י בזה מט שכתב נוטל הפסדי וכו', ואף-על-גב שהן עליה לא אכפת לו, ולא נעשית בסיס להן, שאין עשוי אלא לכסות הקורה; ועין בבאר בית-יוסף על דברי רש"י זו; ותכי נמי במפה ממש כן הוא, שאינה עשויה אלא לכסות השלחן, והנה שהניח עליה לא להניחו על המפה נתפס אלא להאיר על השלחן, ועין שם שפתרן מה שהקשה ט"ז: (כז) מגן-אברהם ושי"א: (כח) רוצה לומר מלמעלה, ואין סתירה לדין מגן-אברהם הנודם, דהתם אף אם ירדו להניח שם בתבה גם דברים המקצים, מפל מקום אין תכרת שהם יחזו על הדברים המותרים: (כט) דהרי במקרא נזכר סתם דבמניח נעשה בסיס, ופרשו שחשב שיהיה מנח עליו בשבת, וקמו שכתבנו לעיל, והם חידשו דבדעתו לסלק אחר-כך המקצה מעליו בשבת גופא, דתינו שלא יהיה מנח עליו כל היום, לא נעשה בסיס, אבל כל שלא חשב בהדיא לסלק בשבת, שם בסיס עליו, כן נראה לי פשוט: (כ) בגון לענין הטמנת הקורה, ולא נעשית בסיס לגבי-צדו ששמונה בה, וכמו שכתבנו הפוסקים:

הלכות שבת סימן שי

קיד באר הגולה

ל שם מ"ז מ טור מקא
דאבי שם וכפרוש
התוספות שם בשם רבנו
פס 1 רא"ש בהשקפה

מתר לטלטל בהגדר, דלא אמרינן דכל בהגדר נעשה בסיס למעות, (ל) הואיל (לא) ואין המעות על עקר ההגדר, אבל אין ללבוש בשבת, דחילשין (ט) שפא יצא בו, גדלעיל סימן שא סעיף לג (כ"י סוף סי' ש"ט). וצ"ע לעיל סימן רסו אם שבת פיסו אצלו בשבת מה דינו (כ"י): ח ל'כלי שיש עליו דבר האסור ודבר המתר, מתר לטלטלו, בגוף מחתה (לב) שיש עליה מבעוד יום אפר שמתר (י) לטלטלו לכסות בו רק או צואה, ויש עליה גם-כן שברי עצים שהם אסורים בטלטול, מתר לטלטל המחתה כמו שהיא, מובגון שדבר המתר (יא) (לג) חשוב מדבר האסור, אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המתר, בטל אצלו ואסור לטלטלו. (לד) נטעם התר טלטול זה, משום דלא אפשר למנקט קטמא להודיה אפלו אי שדי לה (יז) מהמחתה, או אם צריך (לה) למקום המחתה (כמו שנתבאר לעיל סימן ש"ט). ואם אינו צריך אלא לגוף המחתה לא יטלטלנה כמו שהיא, אלא (יג) (לו) יגער האפר ושברי העצים במקומם ויטל המחתה: הגה וכן אם יכול לגער האסור לחוד, יגערנו ולא יטלטלנו עם ההתר (כ"י בשם תשובת הרא"ש). וכל זה לא מרי אלא שהיה התר עם האסור מבעוד יום, אבל אם היה (לז) האסור עליו (יז) לבד, לא

באר היטב

(י) לטלטלו. אבל אפר שהסק בשבת אסור לכ"ע דהיי דבר חדש, ונ"ל דאם נחצרב אפר שהסק בשבת באפר של אהמול בטל ברב, מ"א: (יא) חשוב. ואע"ג שלכל העולם הוא חשוב, אם אינו חשוב לדידה לא מקרי חשוב וד"ה איפקא, צ"ע ס"ס ש"ח: (יג) מהמחתה. ודוק אם צריך לאפרו או אם צריך למקום המחתה, כנ"ל, ט"ז: (יג) יגער. ואי איפקא הקסד בנעור א"צ לגער כמ"ש ס"י ש"ט ס"ג, ב"ח: (ד) לבד. נראה דהיינו מע"ש ונעשה בה"ש בסיס לדבר-אסור אז לא מהגי מה שצ"ע בשבת דבר-

(ט) שפא. מיהו, יכול לגער משם את המעות. ועמ"א שהעלה דאם הניח בתוך הפיס מעות מדעת, אסור להכניס ידו בו, דעכ"פ הפיס נעשה בסיס. עוד העלה, אם פיס מלא מעות קשור בהגדר, אסור לטלטל בהגדר, מ"ן דהפיס הוא כלי בפני עצמו, וה"ה כשיש מעות בתוכה שתוף השלחן דאסור לטלטל השלחן א"כ יש עליו גם דבר המתר, ע"ש ויבס' אבן-העזר העלה להלכה ודאפלו אפשר לגער המעות מן הפיס יכול לטלטל בגדר שהפיס תפור בו אפלו בשבת מעות בפיס, וכ"ש במניח בבגונה פשיטא דשרין:

משנה ברורה

דנעשה מעשה חדש, דמעקרא עצים והשתא אפר. ואם נתערב אפר המתר באפר האסור והאסור לא היה נכר קדם שנתערב, בטל ברב, דאי היה נכר, קומא לן דדבר שיש לו מתירין אפלו באלף לא בטל, וימקצה יש לה מתירין בערב. כתב הת"י א"ד: נראה לי דמים הנוטפין מן האילנות בימי ניסן אסורין גם-כן משום גולה, ואפלו יש כבר כלי עם מים מערב-שבת שנוטף לתוכו אפלו הכי אסור, ולא אמרינן גזה דבטל, דהא טפה הנוטפת הייתה נכר קדם שנתערב בהמים, וקומא לן דדבר שיש לו מתירין אפלו באלף לא בטל: (לג) חשוב מדבר האסור. ואם שניהם שוין, (ל) אסור. כתבו (ל) הפוסקים, דאם לכל העולם התר חשוב יותר ולדידה אינו חשוב, אנלין בחד דידה, והוא הדין איפקא: (לד) נטעם התר טלטול וכו'. רוצה לומר, (ל) דלמה בסימן שט סעיף ג אמרינן בפרות המנחים עם אבן בטל, דאף-על-גב דהסל הוא בסיס לאסור ולהתר, מכל מקום היכא דאפשר לא יטלטל הפרות והסל בלי-זמן שהאבן מנח שם, אלא יגער מתחלה הכל על הארץ ואחר-כך ילקט הפרות לתוך הסל ויטלטלם, והכא נמי, אף שצריך להאפר, גימא דיגער הקטמא עם השברי-עצים על הארץ ואחר-כך יבנס הקטמא לבד תוך הכלי ויטלטל למקום שרצה; ולזה כתב דהכא לא אפשר לבנס אחר-כך הקטמא לבד, (לג) משום דשברי עצים הינו שברים קטנים או פחמין קטנים שאי אפשר לטל האפר מבלעדם: (לה) למקום המחתה. דאז אי אפשר לגער, דיפל למקום שצריך אליו, לכן מטלטלה בלה ביה: (לו) יגער האפר וכו'. ואי איפקא הקסד בנעור אין צריך לגער, וכמו שכתב בסימן שט סעיף ג [אחרונים]: (לז) האסור עליו לבד. רוצה לומר (לז) בבין-השמשות, על-כן לא מהגי הנחת התר אצלו, ודאפלו אם היה נטל האסור לגמרי משם גם-כן אסור מ"ן דאתקצאי לבין-השמשות, וכנ"ל בסעיף ז, אבל אם בשבת הגח עליו דבר-אסור, הואיל בבין-השמשות לא אתקצאי הוי לה מקצה לחצי שבת, וקומא לן דאין מקצה לחצי

בין בהניח ובין בשכח, וכמו שנתבאר לקמיה: (ל) הואיל וכו'. כלומר, דהפיס אינו תפור לצרכו בהגדר, אלא פיו לבד תפור והוא פלו תלוי [כ"י], דאם היה הפיס פלו תפור בהגדר, (ט) אמרינן דכל בהגדר נעשה בסיס, ואף דהכא מרי בשכח, מכל מקום על-פל-פנים היה צריך לגער מתחלה המקצה, וכדלעיל בסימן שט סעיף ד, מה שאין כן כשהפיס תלוי אין צריך אפלו גער מתחלה. (ט) ויש מתמירין וסוברין דגם בזה צריך גער מתחלה: (לא) ואין המעות וכו'. כתב המגן-אברהם: דוקא כשפה הפיס תפור להגדר או אמרינן דהוא בטל לגבי ההגדר, וכן כשיש מעות תוך תבה שבשלחן ושקורין טישקעסטי"ל¹ ועשו בענין שאי אפשר להוציאו לגמרי מן השלחן, ועל-כן נחבטל לעקר השלחן, אבל כשיש מלא מעות קשור בהגדר, הוא כלי בפני עצמו ואינו בטל לגבי ההגדר, וכן התבה אם יכולין להוציאו לגמרי מן השלחן, ואם-כן כל אחד ואחד כלי בפני עצמו ולא נחבטל לגבי השלחן, וממילא אסור לטלטל בהגדר והשלחן, שהרי הם נעשים בסיס להמעות כשהניח את המעות גם מערב-שבת על דעת שיהיו שם בשבת [אם לא שפמח על השלחן דבר-התר שחשוב יותר (כז) ונעשה השלחן בסיס לו, וכדלקמיה בסעיף ח], ואם שכח לטלם מערב-שבת, על-פל-פנים צריך מדינא גער מתחלה; אף אם יש בתוכם רק איזה פרוטות, בטלים לגבי ההגדר והשלחן, דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל איזה פרוטות [חיי אדם]. עוד כתב, דנראה לי דוקא כשהתבה המלויה בשלחן עשויה תמיד למעות או שאר דבר-מקצה, אבל כשהתבה המלויה בשלחן עשויה תמיד להניח בה להם וסביניהם וארע שהניח בה מעות, אפלו אין בה להם וסביניהם, אף-על-גב דהטישקעסטי"ל ודאי אסור לטלטל, אבל מתר לטלטל השלחן, שהרי גם הטישקעסטי"ל הוא בעצם כלי שמלאכתו להתר, ואם-כן נעשה השלחן בסיס לאסור ולהתר, וצריך עי"ן. וצ"ע שם עוד מה שכתב בענין זה: ח (לב) שיש עליה מבעוד יום וכו'. לאפוקי (כט) אם הסק בשבת, דאסור בזה לכלי עלמא משום גולה,

שער הציור

(כ) מגן-אברהם ושי"א: (כ) הוא מה שהביא בשם הרמב"ם. וצ"ע בהדושי רבי עקיבא איגר שהוכיח מהתוספות וקרא"פ דהם סבירא להו כסתמת השלחן-צרוף דאין צריך גער בזה: (כז) וצ"ע בפרי-מגדים שפספספ לענין אי מהגי דבר זה גם לענין תבה שיהא מתר לטלטלה, דאפשר דבעינן דוקא שיהא דבר-התר מנח בתוכה, וישאר בצריך עי"ן, ולהכי דקדקנו וכתבנו ונעשה השלחן בסיס לו: (כט) מגן-אברהם ושי"א: (ל) בית-מאיר ותוספת-שבת ולבושי-שרד וז"ל א"ג. וצ"ע בס"י א"ד שכתב דבין שניהם חשובין או אינם חשובין: (לא) מגן-אברהם ואלה רבה ושי"א: (לב) אחרונים: (לג) בית-יוסף. ולא העמקתי מה שכתב המגן-אברהם בסעיף-קטן ד' דלדברי התוספות אין צריך לזה, דכמה אחרונים ספקקין עליו בזה, ע"ן בספר חמ"ד-משה ובתוספת-שבת ובאלה רבה: (לז) ט"ז ושי"א:

דזה כונת החוק' אף בחילוקם הראשון שכתבו לחלק
 בין בגדי עניים שמוקצין לעשירים ובין תרומה שאינה
 מוקצה לכהן ולגבי תרומה "לכ"ע חז"ל אלא איסורא הוא
 דרביע עלי' אבל המס לא חזי מחמת גריעותא" חז"ל כנ"ל
 דדבר שאינו ראוי מחמת עולמו ואין לו חשיבות צעתי
 הצעלים מקצה דעתו ממנו ואינו מנציעו ומיוחדו להמציא
 לאחרים משא"כ דבר שראוי בעצם אלא שאסור לו מיוחדו
 להמציא לאחרים ואין כאן הקצאת דעת, כנ"ל.

פי' ב"ב

בעניני בסיס לדבר האסור

הג"ה יש לעיין בעיקר דין צסיס לדבר האסור דהוי מוקצה
אם יסודו ושורשו צמה שהצסיס טפל אל הישא עלי
ובטל לגביה להיות מוקצה כמותו וכאילו דבר אחד הם, או
שמה הוא יסוד מוקצה דצסיס משום הקצאת הדעת דאדם
מקצה דעתו מהצסיס אגב הקצאת דעתו מגוף המוקצה
ואף שהוא יכול לנער את המוקצה מעליו מ"מ כיון
שאין דרך צנ"א לנער חפצים ממקומם אל הקרקע וכדו'
קצטו חז"ל שאם הניח צמתיו מוקצה ע"ג דבר הוי
הצסיס מוקצה דמסתמא הקצה דעתו מן הצסיס כמו שהוא
מקצה דעתו מגוף המוקצה.

א"כ

ס"ב

ובדברי רש"י מ"ד ע"א מצאנו להדיא דשורש דין מוקצה
דצסיס הוי צמה דהצסיס בטל אל המוקצה חז"ל
"דכלי נעשה צסיס לאבן וטפלה לו ובטל תורת כלי
דידיה" וכ"כ צה"ל דנר הוי צסיס לשלבת "שהכלי נעשה
טפל לשלבת בעודה צו" ודבריו ברורים.

א"כ

וגר"א דנחלקו הראשונים ד"ו דהנה החוק' הקשו בדף
כ"א ע"א למה אין הקדירה נעשית צסיס לגיזי
הגמר ושאר דברי המוקצה שטמנה בהן ואירצו צסיס ר"ת
דכיון שאין דעתו להניח עליה כל השבת אינה נעשית
צסיס וכשיטת ר"ת צנ"מ דאם אין דעתו להניח את
המוקצה כל השבת אינה צסיס ומותר לנערה, אף הרשב"א
והר"ן סו"פ כירה תירצו דכיון דאין הקדירה משמשת
את כיסויה אלא אדרבה הגיזין משמשין את הקדירה
אין הקדירה צסיס לגיזין המטמיים אותה וכ"כ המאור צפרק
כל הכלים ע"ש.

א"כ

וגר"א דשמי הדרכים האלו תלויים בכל עיקר דין צסיס
וגדרו דלש"י ר"ת הוי משום הקצאת הדעת וכיון
שדעתו ליעלו בשבת ע"כ לא הקצה דעתו מן הקדירה שהרי
כונתו ליעלו בשבת וכיון שלא הקצה אותו מדעתו אינו נעשה
צסיס כלל אפילו בעוד הגיזין עליו (ואינו דומה לנר שמת

דברים לחצירו, ונראה ברור דבאמת יש מוקצה לחצין
 דהלא כתבו החוק' בשבת שם דאף דמותר הנודר לטלטל
 את הכנר שאסור עליו מ"מ הוי מוקצה לו לאכילה
 הרי דבמוקצה לאכילה הוי מוקצה לדידי' ולא לאחרים
 וע"כ דמה דמותר בטלטול הוא משום דכיון דראוי
 לאחרים אינו מקצה דעתו מטלטולו דכיון דיסוד ענין
 מוקצה הוא הקצאת הדעת ודבר שאינו ראוי אדם מקצה
 דעתו ממנו, אבל דבר הראוי לאחרים אף שאינו ראוי
 לזה כיון דדרך צנ"א להושיט דברים זל"ו ולעזור לאחרים
 אינו מקצה דעתו ממנו אלא חושב עליו להמציאו למי שראוי
 לו, אך זה דוקא בדבר שדרך צנ"א לתת ולהמציא
 לאחרים שהדברים ראויים להם כגון תרומה שצריך ישראל
 להמציאו לכהן וחובה עליו לעשות זאת ולא לאבדו וכן
 דרך אשה להושיט ולהמציא לבעלה לולבו וכן מי שגדר
 ממאכל כיון שבעצם הוי מאכל חשוב וראוי אינו עומד
 לאיבוד ודרך להמציאו לאחרים ולבני הבית לכן לא תקצי
 דעתו מדברים הללו ואינם מוקצין אף שאין ראוי לו
 אבל דבר שאין דרך צנ"א להמציא למי שראוי לו כגון
 בגד שלש על שלש צצית עשיר שזרקו לאשפה ואין
 לה חשיבות צעתי כמו תרומה ולולב יש כאן הקצאת הדעת
 והוי מוקצה וכן שופר דכיון דאין עיקר שימוש לזורך
 גמיעת מים אלא לזורך תקיעה אלא שמי שיש לו תינוק
 צציתו לפעמים מגמע בו מים לחינוק ולא הוי מוקצה
 אבל ציצור שאין להם תינוק צודאי אין הדרך להמציא שופרם
 לאחרים לזורך גמיעת תינוק ולכן הוי מוקצה אללם, וצוה
 מיושב קושית השעה"מ והרש"ש הג"ל דזר צודאי אין
 מוטל עליו ואין דרכו להמציא כ"ש לכהנים כיון דאין
 לו רשות בכלל ליכנס לשם ואין הכהנים צריכים לו ולכן
 הוי מוקצה אללו ואינו דומה לתרומה ולולב ומי שגדר הגאה
 מהכנר שדרכם לתת לאחרים וצני ציחס ולכן אינם מקצים
 דעתם ממנו כנ"ל.

ופסילה דהו צסיס לדבר האסור אף לר"ש דיושב ומנפה
מתי תכזה נרו דהתם בע"כ מקנה דעמו ממנו כ"ז
שהגר דולק כיון שאינו יכול לנערו ולסלקו כלל משום
כיבוי, אף לדעת הראשונים הנ"ל הוא כל יסוד דין צסיס
משום שהצסיס טפל להנישא על גביו וצטל ממנו מורת כלי
ונעשה כמוקפה עמה ולכן חידשו דרך כאשר הצסיס משמש
את הנישא עליו טפל הוא לו וצטל אליו ולא כשהעליון משמש
לחמסון.

והנה חידש הפמ"ג צסי' ש"מ צמ"ז בהקדמתו דיש דין
צסיס לדבר האסור אפילו כשההיתר למעלה מן
האיסור ורוכב עליו אם ההיתר משמש את האיסור והביא צסיס
ש"מ אכן הוזהר דאם הניח דבר היתר כמשקולת על פמוט
שלא יפול או יתהפך נעשה ההיתר כצסיס לדבר האסור אף
שהוא מונח על הפמוט ולא מתחמיו כיון שהוא משמש
את האיסור, וכ"כ שם צמ"ז ס"ק י"ד צמה שכתב
צשו"ע סעי' ט"ז דמותר לשמוט את הבגד מע"ג הקנה
המוקפה וצ"מ כתב להבגד אינו צסיס לקנה כיון שהוא
עליו ואין הקנה מונח על הבגד וטען כנגדו הפרמ"ג דאף
צכה"ג יש דין צסיס אם ההיתר משמש את האיסור אף
מכיון שאין בגד ההיתר משמש את הקנה אלא להיפך הקנה
משמש את ההיתר אין צוה דין צסיס ע"ש.

וברור דיקוד לדברי הפמ"ג הם דברי הראשונים הנ"ל
דכל דין צסיס הוא רק צמה שהצסיס משמש את
ההיתר שעליו וצטל אליו ומהו חידש הפמ"ג דה"ה כאשר
ההיתר רוכב על האיסור אם הוא משמש אותו טפל הוא
לגביו וצטל אליו (אך אם דין הצסיס הוא משום שהוא מקנה
דעמו מהצסיס משום המוקפה שעליו אפשר דצכה"ג ליכא דין
צסיס כיון שבידו לסלק את ההיתר צטלול גמור וז"פ),
וצדעת מורה להמהרש"ם שם כתב דדרכו דכלי שכפה על
המוקפה לשמרו הוא צסיס למוקפה אם נוגע בו וצשמירת
צבת כהלכתה. פרק כ' הערה קנ"ז כתב לפי"ד הפמ"ג
דמקלות כצסיס הוא צסיס לדה"א, ע"ש.

אך כל אלה דברי חידוש הם, דמנא לן לחדש דין צסיס נגד
שפסות משמעות כל מושג זה דודאי משמע מפשטות
דברי הגמ' והראשונים בכל מקום ד"צסיס" כפשוטו הוא
צמה שההיתר הוא צסיס לאיסור הרוצץ עליו מלמעלה ואף
שכתבו הראשונים דרך כשההיתר משמש את האיסור נעשה
צסיס מ"מ נראה דאין זה אלא כשהוא משמשו מלמעלה
והאיסור רוצץ עליו ולא כשההיתר רוכב על האיסור ומלבד
מה שנראה פשוט דלא הוא צסיס צכה"ג מסבירא כמבואר,
יש לכאורה להוכיח זאת מהמבואר לקמן קנ"ג צמשה
ושם קנ"ד ע"כ דאם יש כלים שאינם ניתלים ע"ג החמור
מתיר את החבלים והכלים נופלים הרי שאין החבלים
הקשורים את המוקפה צסיס לדה"א דא"כ אין יטלטלם

ויתירם והתרת החבלים לכאורה הוא טלטול גמור והרי
החבלים משמשים את המוקפה ומקלות כצסיס המשמשות
את הבגד הלח המוקפה, ודוחק עמוס לומר דרך צ"ש גם
כלים מותרים קשורים בחבלים מותר להתירן דזה נגד המשמע
צמשה שם, ונע"ג צוה לכאורה על הפמ"ג והאחי' שהלכו
צעקבותיו, וז"ע.

ב

באיסור מלפזול צסיס לדבר האסור

הנה מבואר צדף מ"ז ע"א דצסיס לדבר האסור והמותר
מותר לטלטלו ומטעם זה מותר לטלטל מחמה צאפרה
וכנוחא אגב קיטמא וכלכלה שיש בו אבן ופירות וכדו'.
ומשום כך נהגו להניח את החלות על השלתן לפני הדלקת
נרות השבת כדי שלא יהא השלתן צצסיס לדבר האסור משום
הנרות המוקפין אלא צסיס לדה"א ולדה"מ וכמבואר צסי' רע"ו
צמשנ"צ ס"ק י"ח וצסי' ש"ט ס"ק י"ח.

ואף דמבואר לקמן קמ"צ ע"ב דאפילו צצוכה אבן עפ"י
החבית דאין החבית נעשית צסיס מ"מ אסור לטלטלו
עם האבן אם יכול לנער ורק כשיש מתחמיו כלי זכוכית
התירו לטלטל את החבית והאבן עליו משום פסידא צאמת כך
הדין גם צכלכלה מלאה פירות כמבואר שם קמ"צ ע"א
ודיניס אלו מבוארים צסי' ש"ט סעי' ג' וסי' ש"י סעי'
ח' ע"ש.

ולכאורה מבואר מזה דאין איסור גמור צטלטול מוקפה
צדי טלטול דבר מוכן וכיון שצטלטול זה הוא
מטלטל גם דבר המוכן מותר לו לטלטל צדי' גם דבר
מוקפה אלא שהחמירו לכתחלה כשיכול לנער, ונ"ע לכאורה
מהמבואר לקמן קמ"צ ע"ב להלכה דלא התירו ככר או
חינוק אלא צמת ולא צארנקי ושאר דבר מוקפה, הרי
דאסור לטלטל מוקפה אף שהוא מטלטל צטלטול זה גם
דבר היתר.

א"ל צ"ל דשאני המטלטל דבר מוקפה ממש דהיינו שהוא
נוגע צמוקפה ומטלטלו דצוה לא התירו אלא צמת
ולא צארנקי וכדומה אבל צמוקפה שצכלי מותר לו לטלטל את
הכלי המוכן אף שמוקפה צצוכו כשא"א לו לנער.

אך ראיתי צאור זרוע ה"י צבת סוף סי' פ"ו שכתב צוה
דרך אחר והוא, דנחלקו סוגיות הש"ס צצסיס לדבר
האסור ולדה"מ אם מותר לטלטלו להדיא דהסוגיא לקמן קמ"צ
ע"א ס"ל דצריך לנער דרך צפירות דמיטנפי מותר לטלטל את
הכלכלה שבו פירות ואבן ואי"ל לנער, אבל סוגיא דידן סבר
דאין צריך לנער כלל אלא מותר לטלטל את הצסיס להיתר
ולאיסור והא"ו הכריע להלכה כסוגיא דידן דמותר לטלטל
צסיס לדה"א והמותר, והנה נראה דרך צצסיס לדה"א
ולדה"מ ס"ל דמותר לטלטל אבל לדה"א צצבד אפילו צאופן

לאסור כיון שיש עליו גם דבר המותר, או שמה
 ביאורו דבאמת הוא הכלי בסיס לדבר האסור אלא
 שאינו נאסר בטלטול כיון דהוה נמי בסיס לדבר המותר,
 ותמלית שאלחנו האם בסיס לדבר האסור ולדבר המותר
 בסיס כלל או דבאמת הוא בסיס לדבר המותר.

א נראה דמחלקו כן האחרונים דהנה נהגו להניח
 בע"ש חלות על השלחן לפני ציה"ש כדי שיהא
 השלחן בסיס לדבר האסור ולדבר המותר ולא יאסר בטלטול
 כנ"ל, אך הפמ"ג בסי' רע"ט בא"א ס"ק י"ד כתב דלא מהני
 אלא כל זמן שהחלות על השלחן אבל לאחר שנאכלו החלות או
 הורדו מעל השלחן אסור לטלטל את השלחן שעליו הנרות,
 וכ"כ בסי' ש"ט במש"ו ס"ק א' עי"ש אך בשו"ע
 הרב ס"י רע"ז סעי' ו' מבואר דכיון דהחלות היו על
 השלחן בער"ש ציה"ש ולא נעשה השלחן בסיס לדבר המותר
 נאסר לטלטלו אף לאחר ששבו אין החלות על השלחן, וכך
 מבואר גם במשנ"צ שם שכתב דכיון דהחלות היו על השלחן
 ציה"ש לא נעשה בסיס ומותר לטלטלו.

ב לכאורה בדעת הפמ"ג דאין לפרש כוננו דלאחר
 שכבר אין הלחם על השלחן אסור לטלטלו ונריך
 לנערו דאף שאינו בסיס גמור כיון שציה"ש הי' בסיס לדבר המותר
 ולדבר המותר מ"מ נריך לנערו אף אין כוננו דנעשה בסיס גמור
 באמצע השבת, דהלא אף כ"ז שיש חלות על השלחן ולא
 הוא בסיס אסור לטלטלו כשיכול לנער כמבואר לקמן
 קמ"צ ע"א, וע"כ נ"ל דא"א לנער את הפמ"ג מעל
 השלחן משום הפסד ודחק ומשום מותר לטלטלו כשלא
 נעשה בסיס לדבר המותר וא"כ מאי שנא כשהחלות על השלחן
 או כשכבר הוסרו ממנו, וע"כ דכונן הפמ"ג דלאחר
 הקרנת וסילוק החלות הוא השלחן כבסיס לדבר המותר ואסור
 לטלטלו אף שא"א לנערו, וא"כ צ"ע דכיון דציה"ש לא
 היה בסיס לדבר המותר אף נעשה בסיס באמצע השבת והלא
 מבואר שם בסי' ש"ט סעי' ד' דאין דין בסיס אלא
 במה שהיה בסיס לדבר המותר.

א נראה בדעת הפמ"ג דס"ל דאף בסיס לדבר המותר
 הוא בעצם בסיס לדבר המותר אלא שמוותר לטלטלו כיון
 שהוא ג"כ בסיס לדבר המותר ולא רק לדבר המותר, ומכיון דהוה בעצם
 בסיס לדבר המותר גם אל המוקצה שעליו ס"ל להפמ"ג
 דמשעה ששבו אינו בסיס לדבר המותר עומד הוא באסור
 מכת היומו בסיס לדבר המותר שבת, אך דעת השו"ע
 הרב והמשנ"צ דבסיס לדבר המותר לא הוא כבסיס
 לדבר המותר כלל דכיון שיש עליו גם דבר המותר אינו נטפל כלל למוקצה
 שעליו וכיון שלא נעשה בסיס לדבר המותר כלל מער"ש אינו
 נעשה בסיס לדבר המותר אף לאחר שהחלות סולקו מהשלחן ודו"ק
 צ"ה.

ב מוז החמיר בדיון בסיס לדבר המותר ולדבר המותר
 משולם איגרא בשו"ת או"ח סי' ו' דאינו מותר

ששכת ולא נעשה בסיס מודה לאסור שהרי דין זה מבואר
 במשנה לקמן קמ"ב ע"ב דחצית שיש עליה אבן מטה על
 דדה ורק בשעה"ד מותר להגזייה ולטלטלה, ונ"ל בצבירתו
 דשאינו בסיס לדבר המותר וכיון שיש בכלי זה גם דבר המותר
 אין הטלטול נקרא על שם המוקצה לבדה ומותר לטלטלה
 משא"כ כשיש בכלי רק מוקצה אף שאינו בסיס הוא בטלטול
 מוקצה, ודו"ק צ"ה.

א והנה הרמב"ן ביאר דרך אחר בטלטול מחמה באפרה
 ולשיטתו אין זה משום דהוה בסיס לדבר המותר ולדבר המותר
 אלא דמיירי באפר מוקצה ואף דיש במחמה גם אפר
 מוקצה וגם שבדי עלים מוקצין מותר לטלטלה כיון שהם
 בטלים אל המחמה דלא חשיבי ודרכן להיות במחמה
 ואין זה דומה לאבן בטלילה או ע"ג החצית שאין
 זה מקומו ועומד הוא להינטל משם ואינו בטל אל הכלכלה
 והחצית, ועיין בר"ן שהביא דבריו.

ב בדרך זה נראה שנחלקו הראשונים בדברי הר"ן בשם
 הרמב"ן משמע שלא בא אלא לבאר מה שהמחמה לא
 נעשה בסיס למוקצה שבה אף נראה לפי דבריו דמ"מ אסור
 לטלטל את המחמה באפרה דהלא נריך לנער אף במקום שלא
 נעשה בסיס ומה שהחיר רבי לטלטל מחמה באפרה אין זה
 אלא משום שא"א לנער דע"י ניעור יפסיד או יקלקל
 וכמו שכתב הרשב"א אף במקום שאין דחק והפסד לכאורה
 נריך לנער וכן נראה ממה שדימו בציה"ש כ"א ע"ב
 מחמה באפרה לשיורי כוסות וברשב"א בשו"ת כחז דמותר
 לטלטל שיורי הכוס עם הכוס רק משום שא"א לנערה,
 אך בדברי הרמב"ן עמנו משמע דלא רק שאין המחמה
 נעשה בסיס לאפר ושבדי עלים שבו אלא דמותר לטלטלה
 להדיא ואין נריך לנער כלל דהן בטלין לגמרי אגב המחמה
 עיין בדבריו בסוד"ה מחמה באפרה דכתב לחלק בין מעות
 שע"ג הכר וכדו' שנריך לנערן אם אפשר למחמה דכל
 עיני שמטלטל בלא אפרה מטלטלה נמי באפרה "דצטלי
 אגב כלי ולא חשיבי כלל".

א ונמצא דיש ציבור דין זה צ' דרכים שהן ארבע, א'
 דהמחמה הוא בסיס לדבר המותר ונחלקו לפי"ו
 אם מותר לטלטלה או נריך לנער, צ' דהוה בסיס לדבר המותר
 לבד אף האסור בטל אל הכלי וגם לפי דרך זה נחלקו אם
 טעם זה מספיק רק שלא יהא בסיס או אף להחיר את טלטול
 המחמה ללא ניעור, ודו"ק כנ"ל.

ב
 בבסיס לדבר האסור ולדבר המותר
א והנה יש לעיין בכל עיקר דין זה דבסיס לדבר האסור
 ולדבר המותר אם ביאורו דכיון דיש גם דבר המותר
 על הבסיס אינו נעשה בסיס לדבר המותר כלל דאין הכלי נעשה טפל

למה לא ידעו

אלא כאשר הניח את הדבר המותר ע"מ שיהא מונע במקומו כל השבת וכמו שחידש ר"ת דאינו נעשה בסיס לדה"א אלא כשדעתו להניחו שם כל השבת כמו"כ אינו נעשה בסיס לדה"מ אלא כשדעתו לכן, ולפי דבריו לא מהני כלל הנחת החלות על השלחן ואף בשעה שהחלות מונחים על השלחן הוא השלחן בסיס לדה"א משום הגרמ"ו (ולפי"ו יש שלש מחלוקות בדין זה לדעת הגרמ"ו בשו"ע מהני מה שהחלות מונחים ביה"ש על השלחן שלא יהא בסיס לדה"א כלל אף לאחר שיוסרו החלות מעליו, ולדעת הפמ"ג לא מהני אלא כ"ו שהחלות על השלחן, ולדעת הגרמ"א לא מהני כלל אפילו בזמן שהחלות על השלחן).

בבסיס לדה"מ ג"כ, ומה דלא מהני הנחת היתר על בסיס גמור שהי' בסיס לדה"א בלבד ביה"ש היינו משום מגו דאחקאזי ביה"ש אחקאזי לכולי יומא ודו"ק.

(אך) מכיון דחזינו דלא בעינן שיהי' בסיס לדה"מ ביה"ש וע"מ להניחו כל השבת, אפשר דבאמת לא בעינן שיהא ממש בסיס לדה"מ אלא דע"י הדה"מ אינו מתבטל אל המוקצה ואינו נעשה בסיס לדה"א אלא דמ"מ חידש הפמ"ג דכיון דמ"מ הי' המוקצה על הבסיס ביה"ש וראוי הי' לבסיס להתבטל אליו ולהעשות מוקצה לווי ההיתר שעליו אסור לטלטלו לאחר הפרת ההיתר ואין זה כעשה בסיס באמצע השבת ודו"ק. צוה וי"ע.

ובדעת הגרמ"א אפשר דבאמת אין הבסיס לדה"מ ולדה"א נעשה בסיס לדה"א כלל כיון שיש עליו גם היתר, אך מ"מ בעינן שיתבטל הבסיס אל ההיתר כדרך ביטולו אל האיסור להיעשות בסיס לו ורק בכה"ג נמנע ממנו מלהיות בסיס לדה"א ודו"ק בכ"ו כי קרתי.

ודגוה פשוט דעת הגרמ"א כדי להחיר את הבסיס שיש עליו דבר האסור ודבר המותר נריך שיהא "בסיס לדבר המותר" ממש כמו שהוא בסיס לדה"א ולא די בזה שיש עליו דבר המותר, דאין הדבר המותר גורם בעצם מציאותו שלא יהא הכלי בסיס לדה"א אלא דבאמת הי' בסיס לדה"א אלא דמכיון דהוי נמי בסיס לדה"מ מותר לטלטלו (אך אפשר דלאחר שנעשה בסיס לדה"מ ממש שוב אינו כלל בסיס לדה"א ואין הכרח מדבריו דמ"ל כהפמ"ג ואפשר דלשיטתו אם הניח את הדבר המותר על מנת להניחו שם כל השבת ושזו הוסר ההיתר באמצע השבת דמ"מ אין הכלי נעשה בסיס לדה"א לאסור לטלטלו דכיון שמתחילה נעשה בסיס נמי לדה"מ בטל ממנו כל דין בסיס לדה"א ושזו אינו נעשה בסיס באמצע השבת ודלא כשיטת הפמ"ג ודו"ק צוה).

וראייתי שם במנחת שבת שהסתפק צמי ששבת היתר על הבסיס אם הי' בסיס לדה"א ולדה"מ כיון שיש עליו עכ"פ גם דבר היתר ומסביר נטה לקולה, ולכאורה תלוי ספק זה בשני דדי חקירתנו הנ"ל, דאם בעינן שיהא בסיס לדה"מ כדי להחיר טלטולו אף שהוא בסיס לדה"א אינו יתיר אלא"כ הניח את ההיתר ולא בשכחו שם אך אם ע"י ההיתר שעליו נמנע הפצטלותו אל המוקצה מותר לטלטלו אף בשבת.

ועוד ראיתי בשמירת שבת כהלכה פרק כ' (הערה כ"א) שהביא בשם הגרש"ו אורחך שליט"א דמסתברא דאם הניח איסור על גבי בסיס והסתכוין מצע"י להניח עליו גם היתר ושכח ולבסוף אין עליו אלא איסור בלבד דמ"מ מותר לטלטלו דכיון שהסתכוין להניח עליו היתר אלא ששכח הי' כשכח עליו איסור, אך בשו"מ אגרות משה אור"ח ח"ג סי' נ"א כתב בפשיטות דאסור בכה"ג וביאר סברתו "אבל כשהניחו (לאיסור) כל השבת שנעשה בסיס רק שהיה דעתו להניח היתר, שאם היה עושה כן היה מותר אף שהוא בסיס לאיסור מטעם שהוא בסיס גם להיתר הא עכ"פ לא הניח ההיתר" וכו' ומבואר דעתו דבאמת הי' בסיס לדה"א אך כיון דהוי נמי בסיס לדה"מ מותר לטלטלו כנ"ל.

ועוד כתב שם בהערה הנ"ל ספק בבסיס לדה"א ולדה"מ והסתכוין מצע"י להוריד את הדבר המותר ושכח להורידו אם מותר לטלטל את הבסיס וגם צוה הביא את דעת הגרש"ו להקל, ולכאורה הי' שמי קולות אלו תרתי דסתרי דאם אזלינן בחר מתשבתו היה לנו לאסור בשבת להוריד את ההיתר ואם אזלינן בחר מציאות הדברים בפועל הי' לן

ודגוה אף שנראה לפי זה דשיטת הפמ"ג והגרמ"א על יסוד אחד הם מושגחים ולדעת שניהם הי' יסוד היתר בסיס לדה"א ולדה"מ בזה שהוא בסיס נמי לדה"מ ולא ע"י הדה"מ שעליו נמנע ממנו להיות בסיס לדה"א, מ"מ אין דעותיהן דומין וז"ל דדעת הפמ"ג נראה כנ"ל דבאמת הי' בסיס לדה"א אלא דכ"ו שהוא גם בסיס לדה"מ מותר לטלטלו ולפיכך אין היתר לטלטלו אלא כ"ו שההיתר עליו, אך מ"מ לא בעינן לדעת הפמ"ג שיהא בסיס לדה"מ בתנאים שבהם נעשה בסיס לדה"א דהרי מותר לטלטל את הכר ע"י החלות אף שאין דעתו להניחו על השלחן כל השבת.

וראייתי במנחת שבת סי' פ"ט אות ח' שכחב דאף לדעת הפמ"ג מותר לטלטל את השלחן אם הוסרו החלות והניחו על השלחן דבר היתר אחר, ולהמבואר דבריו נכונים דאף דאינו נעשה בסיס לדה"א אלא ביה"ש וכמבואר בלשון המחבר בסי' ש"ט סעי' ד' וכדעת בעה"מ מ"מ לענין שיהא נמי בסיס לדה"מ לא בעינן שיהא הדה"מ עליו ביה"ש אלא דכל זמן שיש עליו היתר הי'

ע"כ דברי ח"א

לאסור בשכח להניח את הימין, אך לפי המצואר ציטוד
 הדברים באמת נכונים שמי קולות אלו וממקור אחד הם
 נוצעים, ללא צעין שיהא הדבר "בסיס לדבר המותר"
 כמשקל נגד היותו "בסיס לדה"א" אלא דכאשר יש עליו
 דבר הימין אינו נעשה בסיס לאיסור כלל והוא כאילו
 האיסור שעליו בטל ואינו חשוב ואין הבסיס נטפל אליו
 ומכאן יסוד זה נחמדשו צ' קולות דאם יש עליו הימין אף
 בדרך שכחה או ששכח להוריד הימין מעליו מ"מ לא
 נעשה בסיס לאיסור ואינו נטפל אליו, ואם חפץ להניח
 עליו הימין אף שכחה מ"מ אינו נעשה בסיס לאיסור
 כיון שלא היה בדעתו לעשותו בסיס לאיסור דכיון שלפי
 דעתו היה מניח עליו גם הימין אין האיסור חשוב צעניו
 שיהא הבסיס טפל לו וצטל אליו ודו"ק כ"ו.

האיסור אך לא צעין שיהא חשוב יותר מן האיסור ע"מ
 להמיר טלטול הבסיס, וז"ל לכאורה.

והנה לכאורה דאם באמת היו בסיס לדבר האסור אלא
 שהתירו טלטולו משום שהוא נמי בסיס לדה"מ,
 אז אין הימין לטלטלו אלא א"כ הימין חשוב יותר מן האיסור
 דא"כ מהי"מ להתירו משום היותו בסיס להימין והלא
 היו נמי בסיס לאיסור וע"כ צעין שיהא הימין חשוב
 מן האיסור ולפיכך מסתבר שהוא בטל להימין ולא
 לאיסור אך אם לא צעין שיהא בסיס להימין אלא
 דמכיון שיש עליו הימין אינו טפל לאיסור שעליו וממילא
 עומד הבסיס בהיתרו הטבעי א"כ די בזה שהימין חשוב
 כמו האיסור ולא יותר ממנו, ודו"ק בזה היטב.

ד

בדין אבן שע"פ החבית

הנה מצואר לקמן קמ"ב ע"ב דחזית היו בסיס לאבן שע"ג
 יש לעיין למה לא היו החזית בסיס לדה"א והמותר
 דהלא בסיס הוא גם ליין שצטובו וראיתי צרעק"א שם
 בשם תוספת שבת דכיון דהאבן הוא למעלה היו בסיס
 לאבן ולא ליין וכ"כ הפמ"ג בסי' ש"ט ובמחזית השקל
 שם סק"ו, ולפי"ז יתחדש דין דשולחן או שידה שיש על
 גביו מוקצה וצטובו יש הימין דינו כבסיס לדבר האסור
 ולא כבסיס לדבר האסור והמותר.

אך נתקשיתי בגוף הסברה דהלא כיון שדבר נעשה בסיס גם
 למה שצטובו ולא רק למה שעל גביו כדחזית בזה
 דכלכלה מלאה פירות וצמוכני, מה הסברה לחלק בין
 מה שנמצא על החזית ובין מה שצטובו וכי יש דרגות
 בבסיס, וגם אין סברה לומר דכיון שהאבן מגולה
 ונראה על גבי החזית והיין שצטובו נסתר מעינינו
 היו בסיס לאבן ולא ליין וא"כ ל"ע בסברה האחרונה
 בזה.

וראיתי במאירי שם לקמן שכח בזה סברה חדשה דכיון
 שא"א להוציא יין מן החזית אלא ע"י טלטול
 האבן הסותמת את פי החזית היו החזית בסיס לאבן
 ולא ליין ע"ש, ולפי"ז יתחדש דאם יש צרו צלד החזית
 ואפשר להוציא יינה ללא טלטול האבן באמת נחשב כבסיס
 לדה"א ולדה"מ ומותר לטלטל את החזית במקום הפסד
 ו"פ.

ובמדומה שלדברי המאירי כיון המשנ"ב צקילור דבריו
 בזה בסי' ש"ט צביה"ל שכח משום דפי
 החזית מלמעלה לא נעשה בסיס כ"א להאבן ע"ש, ולפי"ז
 פשוט דאם יש לחזית צרו מלידו דבאמת היו בסיס לדה"א
 ולדה"מ ומותר לטלטלה כ"ל אך לדברי הא"ח הנ"ל
 היו כבסיס לדה"א אף צביה"ג. וראיתי שוב שגם צאו"ש

ובגוף דברי הפמ"ג הנ"ל בסי' רע"ט דלאחר שהוריד את
 החלות מן השלחן שוב אסור לטלטלו והיו בסיס
 לדבר האסור (וכ"כ צקילור גם בסי' ש"ט צמשי"ו סק"א),
 הנה עוד כתב שם דאם שוב הסירו את הנרות מעל השלחן
 ע"י עכו"ם מותר לטלטל את השלחן ובאמת זה נראה
 פשוט דכיון דהשלחן לא אסתקאי ציה"ש שהרי היו עליו
 חלות ומותר היה לטלטלו משום דהיה בסיס לדה"א
 ולדה"מ מותר לטלטלו, אך פשוט דהפמוטים אסירי לטלטול
 אף לאחר שכצו הנרות כיון דהיו בסיס ציה"ש ואסתקאי
 לכולי יומא וראיתי צמנחת שבת שם ס"ק ו' שהביא
 את התהל"ד דאם כזה הנר ולא נשאר בו לא שמן ולא
 פחילה מותר לטלטלו אף לאחר שסילק את החלות דכיון
 שהחלות היו ציה"ש על הנר לא נעשה מוקצה
 ציה"ש דהיה בסיס לדה"א ולדה"מ ושבו כתב המנח"ש
 דה"ה צה"ו חלות מונחות על השלחן מותר לטלטלו
 לאחר שסילקו את החלות אם לא נשאר שמן צנר, אך
 לכאורה פשוט דאם לא היה דה"מ על הנר נעשה
 הנר בסיס וממילא היו השלחן בסיס לדה"א משום
 הנר לאחר שסילקו מעליו את החלות ואסור לטלטל את
 השלחן ורק אם סילק מעליו גם את הנר מותר לטלטלו כ"ל
 וכז"פ.

ע"כ דברי ח"א

כפכ"ה הט"ו משנת כתב דרך משום דהאנן סתם
את פי החזית נחשב כצקים לאנן לכדו ולא לין
ע"ש.

ה

במעוה שבעים בגדו

מ"ד ע"ב, הקשו המוס' צהא דמוכני דזומן שאינה
נשמטת מותר לגוררה אפילו כשיש עליה
מעוה, לכיון שיש עליה מעוה היו צקים לדבר האסור, ותירונו
דכיון שאין המוקפה על עיקר הכלי אין הכלי נעשה צקים
לדבר האסור.

וכן נראה
packets

ומתוך זה חידשו הפוסקים הלכה דבגד שיש צקים מעוה
או שאר דבר מוקפה אינו נעשה צקים דכיון שאין
המעוה מונחים על עגס הבגד אלא צקים אין הבגד
נעשה צקים כשידה שאינה נעשית צקים על ידי המעוה
שבמוכני, כ"כ בתרומת הדשן סי' ס"ט וזמגן אברהם סי'
ש"י ס"ק ו' וזמ"צ שם ס"ק כ"ט, ואין צוה פולה פה
ומתפלג.

אך לכאורה נראה שיש לפקפק צהיתר זה להלכה, דהרי כל
יסוד ההיתר הוא ביאור המוס' צמה שאין השידה נעשה
צקים למעוה שעל המוכני, אך אין תירוץ זה מוסכם ומנינו
דצברי הראשונים דרך אחר צוה דהרמב"ן הביא צמס רבינו
אפרים דמסתמא יש צתוך השידה דברים המותרים וכיון
שאין המוכני נשמטת והיו כדבר אחד עם השידה היו כצקים
לדבר האסור ולדבר המותר דמותר, ומצואר דלא ס"ל
כתי' המוס' (שהרמב"ן הביאו גם צמס רבינו הגרפתיים),
וצתוס' הרא"ש כתב צפירוש שהקשו לתירוץ המוס' דאין
השידה נעשית צקים מפני שאין המעוה על עיקר הכלי
ד"דבר חימה הוא שאם יש דבר אחד מחובר לכלי יש צו
מעוה שיהא מותר לטלטלו ומתוך קושי' זו הביא את תי'
הראשונים דזומן שאינה נשמטת היו כצקים לדבר האסור
והמופר, הרי לן להדיא דנחלקו הראשונים ביסוד דצרי
המוס'.

וכן נראה
אם נראה
וכן נראה
וכן נראה

ודבר אחד ליעולם אין דרך לנתק את הכים מן הבגד
ולא כמוכני דלפעמים מסלקים את האופן מן השידה
והיו כבי' כלים, ולפי"ז אין ראוי אף מדצרי המוס'
להחיר צגד שבציקו יש מעוה דאין זה דומה למעוה שעל
המוכני, ואין לנו מקור להחיר ד"ז מלבד התרומה הדשן
ונגד היתר זה ילצים הרמב"ן ורא"פ ורא"ש והריטב"א
צמס המוס'.

ובאמת היה נראה לדון לול"ד הפוסקים הג"ל, דשאני
כים הבגד ממוכני שבשידה דאין המוכני עיקר
מקום הנחת חפצים אלא השידה וכיון שאין דרך להניח
חפצים צמוכני אין השידה נעשה צקים על ידה אצל כים
אף שאינו עיקר הבגד מ"מ היו עיקר מקום הנחת חפצים
ומעוה ואפשר להבגד נעשה צקים למעוה שבכים אך חזינו
מכל הני פוסקים שלא חילקו צוה צין כים למוכני, אך
מ"מ יש להעיר דאין כל יסוד ההיתר מוסכם דצברי
הראשונים שבסוגיין כנ"ל.

אך אפשר דשאני כים הבגד מצית יד של מחבת וכדו'
דהצית יד משמש את המחבת וא"א להשתמש צמחבת
ללא צים ידו וכן המוכני משמש את השידה וצוה לנו הראשונים
אם עיקר הכלי נעשה צקים למוקפה שעל טפלו והריטב"א
חילק צין שני כלים המחברים זל"ז לחיבור שהוא כלי
אחד כנ"ל, אצל צקים שבצגד שאין הכים משמש את
הבגד והבגד ראוי לעיקר שימושו אף צלי הכים, אפשר דצוה
לכו"ע אין הבגד נעשה צקים למעוה שבכים, אך מ"מ
סצרא זו לא הוצרה צפוסקים הג"ל, ועדיין צ"ע צכל זה
וכתצתי כמעיר צעלמא צעיקרא דלינא.

וכן נראה

סימן נ"ג

הערות בהלכות בנין בכלים

מ"ז ע"א, הנה מצואר צקוגיין לגצי צנין צכלים כגון מטה
של טרסיים דאם תקע חייב טעאת ואם הוא
רפוי נחלקו חכמים ורשב"ג דלחכמים אסור מדרבנן
ולרשב"ג מותר לכתחלה והלכה כמותו, והנה מצואר דצברי
הרמב"ם פכ"צ הכ"ז וצשו"ע סי' שיי"ג סעי' ו' דיש ג'
דרגות צכלים, אם תקע חייב טעאת, אם לא תקע אך
אינו רפוי אלא מהודק אסור מדרבנן ואם הוא רפוי
לגמרי מותר לכתחלה, ועוד מצואר שם צרמ"א דצדבר
הרגילין לתקוע אסור אפילו צרפוי גזירה שמה יתקע
ומקור הדין מדצרי המוס' לקמן מ"ם ע"צ וצה"א סוף
פירקין.

והצ"ח החו"א צקי' ג' אות י' כתב דהמוס' והג"א שחידשו
דאסור לתבר כלי אפילו צרפוי אם רגילין לתקעו

פ"י מ"ד
בדין בסיס

- א. בחקירה בגדר דין בסיס, אם הוא מדין כלי שמלאכתו לאיסור, או משום דבטל לאיסור. ובביאור דנחלקו בזה הט"ז והפמ"ג.
- ב. בביאור עפ"י בהא דפליגי ר"ת והרשב"א אי בסיס הוא, רק כשהחפץ חשוך, ורק בבלי המיוחד לזה.
- ג. בביאור עפ"י בהא דפליגי רש"י והתוס' רי"ד באיזה אופן שרי בבסיס לאיסור והיתור.
- ד. בביאור בגוונא דליכא דין בסיס אי כשאפשר לנער בעי לנער.
- ה. בדעת המג"א דהיבא שהמוקצה משמש את ההיתור לא אמרינן דין בסיס. וסתירה ברש"י.

מעל הבסיס בשנת משא"כ הכא שאין דעתו כלל לסלק (לסלק) את הנר מהמטרה עד שיכבה ממילא נעשית המטרה בסיס להנר ממחילת השנת, ומגו דאתקלא וכו', ובפמ"ג כתב דאית דומה לדעה"מ דהתם יכול לסלק את האסור אף צביהשמ"ש משא"כ הכא שלא יכול לסלק את האסור צביהשמ"ש הוה מגו דאתקלא. רמב"רז"ר כאן ב' ספרות לאסור כדעת הב"י, (א) ספרת המוס"ש דספרת צעה"מ הוא רק כדעתו לסלק את האסור בזמן איסורו, ואו לא קובע דין בסיס. אבל היכא שדעתו לסלק רק כשיכלה האסור טון לכשיכבה הנר צביה"ג לא אמרינן דחסר דין בסיס. (ב) ספרת הפמ"ג דצעה"מ איירי בדבר שאפשר לסלקו צביהשמ"ש ולכך אף צביהשמ"ש לא נקבע לו דין בסיס, משא"כ הכא דצביהשמ"ש א"א לסלקו א"כ הוה בסיס לצביהשמ"ש. ובביאור מחלוקתם נראה לומר דהנה יש לחקור בגדר דין בסיס לדבר האסור האם הוא דין דהבסיס נטפל לדבר שעליו והוה חלק ממנו וחשיב כרגלו של החפץ. או דאית נעשה חלק ממנו, אלא הוה ומשמש אותו חשיב כשמוש לדבר מוקלה. ודיע

שבת מ"ד. ממתיחין מטלטלין נר חדש אבל לא ישן, ר' שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת, ט"ר מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי ר' יהודה ר"מ אומר וכו'. ולהלכה נפק צו"ע רע"ט ס"א כדעת ר' יהודה דנר שהדליקו בו באותו שבת אע"פ שבה אסור לטלטלו, ובס"ז פסק השו"ע נר זה שאמרנו שאסור לטלטלו אפי' לצורך גופו ולצורך מקומו אסור, ויש מי שהתיר ולא נראו דבריו. ובט"ז הביא דברי הב"י שביאר דבריו אמאי לא תהי כהן לצורך גופו ומקומו, משום דכלי שמלאכתו לאיסור לא אתקלא צביהשמ"ש לצורך גופו ומקומו, משא"כ בנר הרי אתקלא צביהשמ"ש לצורך גופו ומקומו, ומגו דאתקלא צביהשמ"ש אתקלא לכלי יומא. ובת"ז הט"ז דאי משום הא אין איסור לדעת בעל התרומות דאין דין בסיס אלא היכא שדעתו שיהיה מונח שם כל השבת, וא"כ הי"נ שאנו מכונים שלא יהיה הנר על השלחן רק צלילה ותו לא, ומקפידים ע"י, לא נעשה בסיס לדבר האסור. ובביאור הלכה הביא דהתוספת שבת דחה דברי הט"ז, דכל ספרת בעל התרומות הוא בדבר שדעתו לסלק את האסור

לכל
טלה
הוכן
י"ים
מוש
זוכן
ה"ג
בעל
ואו
כ"ז
אדם
ומד
קור
ועה

יכח
י"ה
יאי
רכן
וירו
ע"י
ימד
י"ה.
יקר
ופר
זות
אף
זות

ככלי שמלאכתו לאקור דמשמש דצר האקור.
 ונראה דבזה נחלק הט"ו, עם המוס"ש
 והפמ"ג. דהט"ו קוצר דבסיס הוא
 דנטפל לחפץ ונעשה חלק ממנו. והא דק"ל
 לבעה"ת דבסיס הוא רק כשדעתו שיטאר שם
 כל השבת, היינו משום דרק אז חשיב דהוה חלק
 ממנו כיון שרצה שכל השבת יהיה בסיס שלו.
 ולכך קוצר הט"ו דאין נפק"מ אם מה שאינו
 בסיס הוא בגלל שיכול ליטאר שם ואינו רוצה
 שיטאר שם או בגלל שהאקור הלך מעצמו
 דמ"מ כל שאינו בסיס שלו לכל השבת חסר
 בטפלות לדבר.

אבל המוס"ש והפמ"ג קצרי דאינו דין
 שנעשה חלק ממנו אלא דין משום
 דמשמש את האקור וכדין כלי שמלאכתו לאקור,
 ולכך קצרי דכל דינו של בעה"ת דהיכא שאינו
 רוצה שיהיה מונח כל השבת דחסר דדין בסיס,
 הוא היכא דלא הוה חסרון צעמס הבסיס, דמאד
 הבסיס יכול לשמש אותו אלא שהוא לא רוצה
 לקך חסר צעמס בסיס. אבל אם החסרון צעמס
 כמו בנר שכל זמן האקור הוא רוצה שהמנורה
 תהיה בסיס, אלא אח"כ כשכבה ואין נר אין
 למה להיות בסיס, ככה"ג לא חסר צעמס כלי
 שמלאכתו לשמש אקור דהרי כ"ו שהיה אקור
 הוא שימש אותו. וכן נראה בקצרת הפמ"ג,
 דבאבן שעל חציית דיכול להסירו אף צביה"ש
 מש"ה חשיב שאפי' צביה"ש אינו משמשו, דהא
 יכול ליטלו משם, אבל בנר דא"א ליטלו משם
 הא צע"כ נעשה משמש שלו, והוה ככלי
 שמלאכתו לאקור.

ג) ובאבות כנר עמד ע"ו הרשב"א צביה
 צ' בטעמו של ר"י דהא טעמא
 דנר דנעשה בסיס הוא כדאימא בשלהי מרה.
 ולשיטת המוס"ש שם שהוא כבעה"ת דבסיס הוה
 רק כשדעתו לכל השבת. וא"כ הא בנר דידוע
 שהנר יכבה אמאי הוה בסיס לכל השבת ומירץ

דשאי נר לר"י דאע"ג דדרכו ליכבות בשבת
 כיון שאינו מסור צידו דאינו יודע אימתי כבתה
 נרו ואפי' נכרך לו אינו יכול לכבותו ולא לנערו
 כדי שיכבה ולא יכול להשתמש בו אלא צריך
 לישב ולצפות עד שיכבה מאליו בנר הא ס"ל
 לר"י דהוה מוקפה לכל השבת דאין אדם יושב
 ומצפה מתי תיכבה נרו, ועוד כתב דהא
 דמצואר בגמ' דהנר אקור משום בסיס הוא רק
 לר"ש, אבל לר"י אקור משום מגו דאחאקלא
 כיון דהיה אקור לטלטלו שמה יכבה.

דחבדה לכאורה נראה דבעיקר דין בסיס קוצר
 כמג"א דאף לר"י ליכא הכא דין בסיס.
 ושא"ה דאקור משום דין מוקפה הכללי דלר"י
 כיון דיש זמן שאינו ראוי לשמוש אמריקן
 דמקפה את החפץ מדעתו וכיון שמקפה דעתו
 לכל השבת ממילא לא חסר צעמס בסיס לכל
 השבת. כיון דאינו יושבת ומצפה שיכבה.
 ובקצרה השויה משמע דבאמת גם לר"י לא
 הוה דין בסיס. והוא רק משום מגו דאחאקלא.
 משום איקור טלטולי אף משום בסיס גם לר"י
 א"א לאקור.

דמורב"ח דהרשב"א קוצר כהט"ו ולא כהמוס"ש
 והפמ"ג דקצרי דגם הכא שייך דין
 בסיס. ועוד נראה להוכיח כן בדעת הרשב"א,
 דאחרי דה"י השני שם כתב ח"ל ומסתברא
 שאין אומרים נעשה בסיס אלא בנר שיש לו
 חשיבות בסיסית קצת כמעוה שאדם רוצה
 להצניעם כדי שלא יאבדו ואבן שע"פ החציית
 נמי לפי שהיא צריכה לזנין ואדם חס עליה שלא
 תיאבד וכו' והלכך צמיח נעשה בסיס גמור
 ונשוכח נעשה בסיס קצת והלכך אינו מסלק
 אלא מנער והם טובלים מאליהם. אבל עצמות
 הקליפין דלא חשובי ואינו מצניען כלל לעולם
 אין להם חרות בסיס וכו' הלכך אין הטבלה
 בסיס להם כלל אלא מסלק הטבלה ומנערה,
 ומצואר ברשב"א דכדבר שאינו חשיב ליכא בזה

גילה לו בברור מאיזה טעם אבל אם היה מגלה בברור לא היה חלוק והוא כדכתבתי.
 משה פיינשטיין יידו.

סימן נא

בשכחו להניח החלות על השלחן קורם ביה"ש

ט"ז מנ"א תשל"ט

מע"כ ידידי מהר"ר שלום נח פלאהר שליט"א.

הנה בעובדא ששכחו להניח החלות על השלחן קורם ביה"ש, אם מכיון שהלייכטער היו על טס ולא על השלחן עצמו לא נעשה גם השלחן בסיס. או שגם השלחן נעשה בסיס, הנה בגמרא שבת דף מ"ז איתא אמר רבא הנח לנר שמן ופתילה הואיל דנעשה בסיס לדבר האסור, והרי איירי שם לר"ש דרק השלחבת היא המוקצה והשמן והפתילה אינם מוקצה מצד עצמן כמפורש בתוספות שם, ומ"מ הוי גם הנר בסיס להשלחבת, חזינן דאף כמה דברים נעשין בסיס, וה"ה להטס שעומדין הלייכטער עליו והשלחן שעליו הטס נמי נאסרו שניהן בדין בסיס להנרות שבתוך הלייכטער. אך אולי יש לחלק דהתם שא"א להשלחבת שתהא בלא שמן ובלא פתילה ובלא נר נעשין כולן טפלין להשלחבת שיש על הנר אותו ענין בסיס ממש כמו על השמן והפתילה, אבל בטס והשלחן שאין הכרח להלייכטער שיעמדו דוקא עליהן ורק שגודמן שתעמידן על הטס והטס על השלחן, אולי ליכא בכ"ה'ג דין בסיס על תרויהו וממילא הוה רק הטס בסיס ולא השלחן.

אבל הא איתא ברש"י דף נ"א ד"ה ה"ז שהקשה בטמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל שאם אינו מגולה מקצתו אינו נוטל דיפנה סביבותיה ויאתונה כדופניה ויטנה על צדה ויפול הכיסוי ותיירץ דכיון דהוא מניח נעשה הקדרה עצמה בסיס לדבר האסור, הרי מפורש שאף שדבר האסור מונח על הכיסוי והכיסוי הוא על הקדרה נעשה גם הקדרה בסיס. וכמו כן הוא בטס והשלחן שגם השלחן נעשה בסיס. ועיקר בסודור דרך החיים בכללי דיני מוקצה סעיף ל"ה דהמפה והשלחן אסורין בדין בסיס אם לא היה עליהן ביה"ש גם החלות הרי גם הם שני דברים ונאסרו. אך אולי יש לחלק דהמפה שהונחה על השלחן ליפותו לכבוד שבת נבטל להשלחן ונחשבו כדבר אחד, והטס שאינו בשביל נוי להשלחן לא נבטל

כתובות דף ס' ד"ה ממעכן שסברי התם שאף שהתירו מתקן כלאחר יד דהוא איסור דרבנן משום פסידא לא התירו בפרהסיא משום מ"ע ומ"מ התירו בצנעא, אבל הא הוא ג"כ רק משום פסידא לא גזרו ומנא לו להרמ"א שגם שלא במקום פסידא לא גזרו, ואולי רק מסברא מתרץ זה הנ"צ, ובתוס' כתובות נמי הפסידא שמצריך הוא משום איסור מתקן כלאחר יד, אבל א"כ לא מוכרח תירוצו וליכא תמיהא על השגת הש"ך. וגם לא משמע ברמ"א שיהיה דוקא בצנעא אבל טעם הרמ"א שרק באיסורי שבת אסור אף במ"ע דאיסורי רבנן, וראיתי שגם הר"ה"ג ר' אהרן יהודה ווילנער שליט"א השיג עליו מהש"ך. אבל בעצם לא שייך מראית עין כיון שעושה דבר היתר.

ובהא דכתבתי לכתר"ה זה הרבה שנים ונדפס זה בספרי חיו"ד סימן רכ"ג שח"ו לומר על משה ששמע מהקב"ה שראיה בעצמו התעורר יותר שלכן רק אה"כ שיבר הלוחות, וכתב לי כתר"ה שבעל העקידה נמי כותב כן, הנה עיינתי בהעקידה פ' תשא וראיתי כי אדרבה סובר כדכתבתי שאין שום חלוק בין שמיעה מהקב"ה לראיה בעצמו והביא מהמדרש שמה שלא שיבר מקודם הוא להודיע לישראל שאסור לעשות דבר אף בידיעה גמורה עד שיראה הדבר, ועוד הביא מדרש שאמר לו הקב"ה לך רד כי גם אני ירדתי כשרציתי לדון לעונש בדור הפלגה ובסדום, ופרש"י בחומש שהוא ללמד לדיינים שלא ירשיעו הנדון עד שיראו ויבינו, והוה גם כונת הירושלמי תענית פ"ד ה"ה שאיתא שם ר' חלקיה בש"ר אחא מיכן שלא יחא אדם דן אומדות, שהוא להורות לדיינים ועיין בחומש תורה תמימה שפירש כן, ובעל העקידה עצמו רוצה לומר פירוש אחד כי רצה לשבר בפני כל ישראל כדי להפליג במוסרם ולהרבות עגמת נפשם, והוה טעם גדול וכיוצא לדבריו כדכתבתי לכתר"ה אן, והבאתי שע"ז נאמר לעיני כל ישראל שהוא לשבירת הלוחות כדפרש"י משמע מדנקט זה הקרא שהיה צורך גדול בזה ששיבר לעיני כל ישראל והוא כפירוש העקידה, ועוד פירש שאולי לא רצה הקב"ה לגלות למשה כל החטא וחשב משה שאולי רק במחשבה חטאו שבע"ז הוא כמעשה שמ"מ ודאי קילא טובא, ואולי רק מעטים ומצד התומר שלא מיחו כ"כ אמר שחת עמך, ואולי דבר מגונה אחד היה וכינה הקב"ה לעגל בהא דוישכב את בלהה, ואולי כבר חזרו ואולי הרבה מיחו והוכיח קצת ממה שסיפר הקרא ממה שנדמה ליהושע שהוא קול מלחמה להראות שהיה קצת ספק מפני שלא גילה לו הקב"ה עיי"ש. הרי מפורש בעקידה אף לתירוצו שהוא מפני שלא

להשלחן והו' ב' דברים. אבל מרש"י ראי' גדולה שנעשו אפילו הרבה דברים בסיס. והוא פשוט לדינא. וגם בסברא אין טעם לחלק ונאסר אף השלחן לטלטלו.

ומש"כ מע"כ דלתוספות בשם ר"ת בדף נ"א ובשם הר"י בדף מ"ג שמתירין בדעתו ליטלו בשבת, שכמו כן יש להתיר לדידהו כשהיה בדעתו להניח על השלחן את החלות שהיה אז בסיס גם להיתר שמוותר, גראה דל"ד כלל בדעתו ליטלו משם לא עשאהו בסיס כלל דבסיס לדידהו הוא רק שהניחו לכל השבת, אבל כשהניחו לכל השבת שנעשה בסיס רק שהיה בדעתו להניח גם היתר, שאם היה עושה כן היה מותר אף שהוא בסיס לאיסור מטעם שהוא בסיס גם להיתר, הא עכ"פ לא הניח ההיתר ולא היה לפי המציאות בסיס גם להיתר שיפקיע האיסור, וכי מחשבה הוא כמעשה הא אף בלא שכח והיה אנוס לא הוי כמאן דעביד הניח, כ"ש בשכח שלא הוי כעביד, וכן לטעם הר"י בתוספות דף מ"ג דבדעתו ליטלו בשבת אפילו מניח חשיב כשוכח, וכן כתבו התוספות עירובין דף ע"ו ד"ה מקצת עיי"ש, והטעם בארתי בחדושי דכיון דדעתו ליטלו בשבת אמרינן דלא עשאו בסיס אף לתחלת השבת שהיה דעתו שיניח שם, אלא הוא כהניח בעלמא כמתעסק מחמת שהוצרך להניחו באיזה מקום דיש לנו לתלות לקולא, שלכן גידון כנמצא ממילא שם מחמת שכחה וכדומה, ודאי לא שייך זה בהניחו לכל השבת אך שהיה במחשבתו להניח שם גם דבר היתר, ולכן אף לתוספות המתירין בדעתו ליטול בשבת שהוא ה"א בש"ע סימן ש"ט סעיף ד' שהמג"א סק"ז כתב דבמקום פסידא יש לסמוך על זה, אין להתיר בעובדא זו מצד שהיה דעתו להניח על השלחן גם החלות שהן היתר, אבל אף שאסור לטלטלו להשלחן היה מותר לאכול על השלחן דאין לחוש שמא יטלטלוהו דאין הדרך לטלטל שלחן בשעה שאוכלין עליו.

ידידו מברכו.

משה פיינשטיין

סימן נב

בענין בשול בחמה

ד' מנחם אב תשל"א.

מע"כ ידיד בן ידיד חשוב ונכבד בר אוריין ובר אבהן, מוהר"ר אליעזר נחום אייזנבערג, שליט"א. הנה דברך בשול בחמה דליכא איסור בשבת שפרש"י בשבת דף ל"ט וכן הר"ן מטעם דאין דרך בשול

בכך, הוא פשוט משום דגוי שהבשול שהיה במשכן היה באש מ"מ היה שייך למילף גם בשול ע"י חמה להיות תולדה, דהא מכל האבות מלאכות שהיו במשכן הרי למדין לחייב גם כל הדומה להאבות באותו החיוב ממש ונקראו תולדות, שלכן הוצרך רש"י לפרש שאין למדין בשול ע"י חמה מבשול ע"י האש שהיה במשכן משום שאין דרך בשול בכך, ואין הכוונה דאין דרך בשול בכך כהא דעושה מלאכה כלאחר ידו ושאר שנויים שפטור כדאיתא בדף צ"ב בהוצאה וה"ה בכל מלאכה שצריך לעשותה כדרך שעושין בג"א מלאכה זו כדאשכחן בכמה דוכתי. דהא חזינן שבתולדות החמה איכא גם אלו שדרך לבשל בהם ממש כמו בתולדות האור, דהרי המבשל בחמי טבריא תליא דלר' יוסי דסובר דתולדות אור הם דחלפי אפתחא דגיהנם חייב ולרבנן דתולדות חמה גינהו פטור כדאר"ה בדף מ', ואם אין דרך מלאכה בכך מ"ט יתחייב כשהוא תולדות האור, דמ"ש מבורר בקנן ובהמחוי שפטור משום שאין דרך מלאכה בורר בכך בדף ע"ד ומנטל צפרניו בידו ובשניו שפטור משום דאין דרך גויה בכך בדף צ"ד, אלא ודאי שהוא דרך מלאכה מאחר שהם חמים טובא שיכולין לבשל, ומ"מ לרבנן שחמי טבריא הם תולדות חמה פטור, וכן בסודר שהותם באור הוא חייב בגלגל ביצה בהסודר דתולדות האור הם כאור שהייב ובהותם הסודר בחמה באותו החום וגלגל ביצה פטור, אלא כוונתם דאף דאין להחשיב דלאו דרך מלאכה הוא לבשל בחמה דאם אין לו עצים והוא דבר המתבשל בחמה יבשלו בחמה, אבל כיון שעכ"פ אין מבשלין בחמה אלא כשאין לו עצים אין למילף אותו מבשול על ידי האור שהיתה במשכן להחשיבו תולדה מאחר שאינו דומה להבשול שהיה במשכן.

וממילא מאחר שלא ילפינן בשול חמה מבשול האור ליכא חיוב אף לא לתולדות החמה אף שדרך הבשול על ידם הוא כמו על ידי תולדות האור, דהסודר הא נתחמם בחמה באותה מדה שנתחמם באש, וחמי טבריא הם חמים כתמי האור, דמאחר דהבשול דחמה אינה מכלל המלאכה משום דלא דמו למבשל שהיה במשכן אין למילף שוב את התולדות דממילא גם הם לא דמו לבשול שבמשכן כיון שהם תולדות דבר שאין בו מלאכה בשול.

ואולי יש לומר בטעם אחר דתולדות החמה וגם תולדות האור אין הדרך כל כך לבשל בהם, שלכן אין למילף אותם שיהיו תולדה מצד חמום של עצמם אף לא לתולדות האור, אך שמ"מ חייב גם על הבשול